

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**

№7 ЛІПЕНЬ 1959
+прилож.

Фехтавальшчыцы Беларусі студэнтка БДУ Рыма Белякова і Аляўціна Чудакова гутараць з фехтавальшчыцамі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, якія прыехалі да нас на спартыўную сустрэчу. Каманда Беларусі перамагла.

Праслаўленая на Гродзеншчыне ільнаводка Ніна Дашкевіч з калгаса «Новае жыццё». Яе звяно сабрала летась з кожнага з 11 гектараў па 9,3 ц насення і па 8,7 ц ільновалакна. У першым годзе сямігодкі ільнаводкі звяна вырашылі дабіцца яшчэ большых ураджаяў.

Капітан-дублёр Яўгенія Брык у чарговым рэйсе. Экіпаж гэтага пасажырскага цеплахода славіцца па ўсёй Беларусі. Кожны месяц перавыконвае план.

Фота П. Нікіціна, А. Перахода,
Д. Церахава.

Шмат прыгожых дамоў вырасла на вуліцы Перамогі ў Гомелі. Нямала працы ўклалі ў будаўніцтва лепшыя муляры УНР-44 Гомеля Алена Федчанка і Зіна Лапушкіна. Іх працоўны паказчык — 200% нормы.

КАМУНІСТЫЧНАЯ ПАРТЫЯ ЗАКЛІКАЕ

МІЛЬЁНЫ людзей светуносяць у сваім сэрцы самую дарагую, самую цудоўную заповітную мару аб пабудове камунізма. Нам, савецкім людзям, выпаў гонар і вялікае шчасце пачаць першымі стварэнне камуністычнага грамадства. У імя яго прайшлі нашы бацькі і старэйшыя браты праз турмы і ссылкі, праз грозныя рэвалюцыйныя пажары, гады грамадзянскай вайны, выстаялі ў барацьбе супроць лютага фашысцкага нашэсця.

Хутка пасля вайны краіна пачала залечваць цяжкія раны. Сыны і дачкі Савецкай Радзімы, не шкадуючы сіл і працы, аднаўлялі зруйнаваную вайной гаспадарку, узвільчвалі красу і магутнасць сваёй Радзімы. Хвалючыя дні перажываем мы зараз.

Нядаўна закончыў сваю работу чэрвеньскі Пленум ЦК КПСС. Гэты Пленум мае асаблівае значэнне ў жыцці нашай краіны. Ён распрацаваў важныя меры прыемствы па практычнаму ажыццяўленню рашэнняў XXI з'езду партыі ў галіне далейшага тэхнічнага прагрэсу ва ўсёй народнай гаспадарцы краіны. Рашэнні Пленума маюць велізарнае значэнне для датэрміновага выканання сямігадовага плана. Пленум у сваім Звароце да рабочых і работніц, калгаснікаў і калгасніц, савецкай інтэлігенцыі, да ўсіх працоўных нашай краіны кліча савецкіх людзей да новых слаўных працоўных подзвігаў, да гераічнай працы.

Подзвігі герояў і гераінь сямігодкі, самаадданую працу людзей нашага часу ніколі не забудзе наш народ, імі будуць ганарыцца будучыя пакаленні, будуць ганарыцца людзі камуністычнага грамадства, будзе ганарыцца ўсё перадавое чалавецтва, — гаворыцца ў Звароце.

Звычайнае слова сямігодка стала вядома ўсяму свету. Яно сагрэла сэрцы шматлікіх нашых сяброў, выклікала хваляванне сярод ворагаў, прыкавала ўвагу мільёнаў людзей да нашых спраў.

Савецкія людзі добра пачалі сямігодку! Працаўнікі горада і вёскі па-гаспадарску падлічылі свае магчымасці і заявілі аб сваім жаданні датэрмінова выканаць намечаныя планы. Машынабудаўнікі Масквы і Ленінграда, металургі і шахцёры Украіны, нафтавікі Башкірыі, іванаўскія тэкстыльшчыкі, работнікі прамысловасці Беларусі выступілі пачынальнікамі руху мільёнаў за датэрміновае выкананне сямігодкі. Ад рабочых не адстаюць і працаўнікі сельскай гаспадаркі. Яны пачалі паход за сямігодку ў пяць год.

Творчая ініцыятыва нас не мае межаў і дае ўсе падставы меркаваць, што ўздым эканомікі і культуры набудзе такія тэмпы, аб якіх не могуць думаць капіталістычныя краіны. Ні адна з іх не адважыцца заявіць, што за сем год зможна на 80 працэнтаў павялічыць агульны выпуск прамысловай прадукцыі, падвоіць вытворчасць электраэнергіі, патроіць магутнасць сваёй хімічнай індустрыі, на 40 працэнтаў павысіць рэальныя даходы рабочых і сялян. Савецкія людзі аб гэтым заявілі і свайго абавязкова даб'юцца!

За сем год будзе пабудавана 15 мільёнаў кватэр у гарадах і 7 мільёнаў дамоў у сельскай мясцовасці. А што значыць пабудова 15 мільёнаў кватэр? Гэта значыць, што праз сем год у нас будзе новая жылая плошча, роўная па велічыні каля 15 такім гарадам,

як Масква, або каля 100 такім гарадам, як Горкі.

Велізарныя нашы перамогі. Але мы не можам спыняцца на дасягнутым. Партыя вялікага Леніна заклікае народ выпускаць больш металу, нафты, машын, электраэнергіі, хімічнай прадукцыі, тканін, абутку, даваць больш хлеба, малака і мяса, развіваць культуру, будаваць больш дзіцячых садоў, ясляў, школ і інстытутаў, бібліятэк, бальніц. Партыя заклікае з усёй энергіяй узяцца за паскарэнне тэмпаў механізацыі і аўтаматызацыі вытворчасці, за хутчэйшае ўкараненне навейшых дасягненняў навукі і тэхнікі. Як і заўсёды, наша партыя клапаціцца пры гэтым аб далейшым палепшэнні жыцця народа, павелічэнні яго матэрыяльных і духоўных багаццяў, умацаванні магутнасці сацыялістычнай Радзімы. Наша партыя дбае аб тым, каб савецкія людзі былі ў дастатку забяспечаны прадуктамі харчавання, вопраткай, абуткам і іншымі таварамі народнага ўжытку.

Партыя паставіла сваёй мэтай хутчэй пакончыць з недахопам жылля, дасягнуць самага кароткага ў свеце рабочага дня і самага кароткага рабочага тыдня, каб савецкія людзі маглі больш адпачываць, каб усе былі адукаванымі і культурнымі.

«Усё для чалавека, — гаворыцца ў Звароце Пленума Цэнтральнага Камітэта КПСС, — усё ў імя яго шчасця! Вось наша вялікая мэта, вось сэнс той велізарнай работы, якую вяла і вядзе ленінская партыя камуністаў!»

У цудоўны час мы жывем. Па шляху сацыялізма ідзе ўжо трэцяя частка чалавецтва. Праз сем год сацыялістычныя краіны будуць даваць больш паловы ўсёй сусветнай прамысловай прадукцыі.

Савецкія людзі добра ведаюць, што перамога не прыходзіць сама сабой, што яна заваёўваецца настойлівай, добрасумленнай працай, рэвалюцыйнай дысцыплінай мільёнаў. лепшым памочнікам у выкананні велічных планаў сямігодкі з'явіцца комплексная механізацыя і аўтаматызацыя вытворчых працэсаў ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Знікне цяжкая ручная праца ў прамысловасці, будаўніцтве, на транспарце, у сельскай гаспадарцы.

На заклік Цэнтральнага Камітэта партыі працоўных нашай рэспублікі, як і ўсяго Савецкага Саюза, адкажуць шырокім сацыялістычным спаборніцтвам за датэрміновае выкананне сямігадовага плана, павышэннем якасці выпускаемай прадукцыі, зніжэннем яе сабекошту, авалодваннем новай тэхнікай.

«Няхай кожны рабочы, — гаворыцца ў Звароце, — інжынер, вучоны, калгаснік, аграном, настаўнік, урач, вывучыўшы рашэнні Пленума, падумае, як выкарыстаць іх у сваёй практычнай рабоце».

Няма сумнення ў тым, што на новыя задачы дружнай працы адкажуць удзельнікі слаўнага руху брыгад і ўдарнікаў камуністычнай працы, што ў паход за тэхнічны прагрэс уключацца мільёны і мільёны савецкіх людзей. Няма сумнення ў тым, што ў перадавых шэрагах барацьбітоў за датэрміновае выкананне сямігадовага плана будуць і нашы слаўныя жанчыны-працаўніцы.

Наперад і толькі наперад па шляху да камунізма павядзе наш народ партыя Леніна.

Антон БЯЛЕВИЧ

... ЧАМУ так радасна свецяцца вочы ў маладой дзяўчыны? Чаму яна такая вясёлая, радасна ўсхваляваная? Хто яна? З якой прычыны такая ўрачыстасць?

Пазнаёміліся. Гэта камсамолка Буй Ніна. Яна летась закончыла дзесяць класаў мясцовай школы. Так, як і многія хлопцы і дзяўчаты гэтай вёскі, стала працаваць у калгасе, а вучыцца завочна. Працавала на розных работах. Бывала, лён поле, а надвячоркам у свінарнік забяжыць. Тут жа яе сяброўкі, з якімі яна разам уступала ў піянеры, а пасля ў камсамол, разам школу канчала. Даўно ўжо зайздросціла дзяўчатам, якія працавалі

на гэтай ферме. Вельмі ж падабалася ёй прафесія свінаркі. Прыбяжыць, бывала, і — да дзяўчат:

— Паказвайце сваіх лычанят! Ой, якія пацешныя!

На руках, як малых дзяцей, падгруквала белых, сытых парасятак. Да заатэхніка хадзіла.

— Просьба ў мяне да вас, Міхаіл Лявонцьевіч. Не адкажыце — на ферму прыміце.

— Складна, — усміхаўся Міхаіл Лявонцьевіч. — Хвалю.

А дзяўчына думала, што ён ужо згадзіўся прыняць яе на ферму.

— Дзякуй вам, Міхаіл Лявонцьевіч, — радавалася яна. — Я ж на руках сваіх ускалышу парасят! Міхаіл Лявонцьевіч

Старшая свінарка Неаніла Буй шмат вечароў праводзіць за кнігамі.

Арабей пазіраў на маленькія, спрытныя рукі камсамолкі, гаварыў:

— Рукі добрыя ў цябе, а сэрца яшчэ лепшае, калі яно так любіць парасятак. Хвалю.

І ён змаўкаў, думаў, уздыхаў:

— Што ж рабіць? Запоўнены штат у нас на ферме. Акурат акруглены штат.

А дзяўчына свайго дабівалася:

— Хто яго закругляў ужо так акуратна, той штат?

— Праўленне.

У праўленне арцелі пайшла Буй Ніна. Заяву палажыла старшыні на стол.

— Высокая свядомасць у цябе, — пахваліў і старшыня дзяўчыну. — Малайчына. Вось толькі адна закавычка, — старшыня пачухаў патыліцу: — укамплектаваны штат на ферме. Пачакай крышку. Новы свінарнік пабудуем — там будзеш працаваць.

Невясёлая пайшла яна з канторы. Суцяшала яе толькі тое, што з кожным днём вышэй і вышэй уздымаўся ўгору новы саманны свінарнік. Закончаць яго будаўнікі да восені. Многа свінёй вырасце за лета. Хопіць работы і ёй у новым свінарніку. Ды толькі ж чакаць трэба... А тут гэтка падзея! — замуж вышла праслаўленая свінарка, у Сібір едзе! Дзірачка зрабілася ў «закругленым штаце». Дык як жа не радавацца? Яна ж уціснецца цяпер у той славуці штат. А як жа? У яе ж і заява тая ў руках. Зноў у праўленне пабегла Ніна Буй.

— Наўмовіч Вольга замуж вышла! У Сібір едзе Наўмовіч Вольга! — радасна абвясціла Ніна Буй у канторы. — Не закруглены цяпер штат.

Дамаглася свайго дзяўчына. Першы дзень яна працавала ў свінарніку, калі надвячоркам прышла развітацца Наўмовіч Вольга са сваімі сяброўкамі.

— Шчаслівай дарогі табе, Волечка, — шчыра гаварыла Ніна Буй. — Са

Свінарка Антаніна Хваль.

спакойнай душою можаш ехаць: накормлены і напоены будуць свінні. Дагледжу, выгадую, адкармлю тваіх гадаванцаў.

Праслаўлены ў раёне гэты свінарнік. Маладыя дзяўчаты-камсамолкі, закончыўшы дзесяцігодку, прышлі сюды, каб паказаць узоры камуністычнай працы. Старшая свінарка Неаніла Буй адна з першых прышла на ферму. Усю душу ўкладвае ў работу. Яшчэ будучы школьніцай Неаніла Буй дапамагала маці даць кароў, карміць свінёй, курэй. На полі працавала ў часе канікул. З маленства прывыкала да работы дзяўчына. Вялікую радасць знайшла яна ў рабоце. Вось чаму, закончыўшы школу, з атэстатам сталасці, як гаворыцца, прышла ў гэты свінарнік. Тры гады ўжо даглядае свінёй.

— А больш вучыцца не будзеш?

— А я і не кідала вучобы, — адказвала Неаніла таму, хто пытаўся. — Завочна вучуся. Хутка заатэхнікам буду.

— Няўжо? — здзіўляецца калгасніца. — Дык ты ж не адыходзіш ад гэтых свінёй! Калі ж табе вучыцца? Калі ж табе тыя кнігі чытаць?

— Вечарамі, уночы чытаю.

— Няўжо? Дык гэта ж можна высахнуць над тымі кнігамі. Ты ж недасыпаеш, дачушка!

Так, можа трошкі і недасыпае Неаніла Буй, можа таму яна і не распаўне-ла ад сну, а такая строй-

ная, шустрая, але не высахла, бадзёрая, вясёлая. Жывыя, вясёлыя агенчыкі свецяцца ў яе вачах. Добра працуе, старанна вучыцца Неаніла Буй. Завочна канчае трэці курс Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута. Па яе прыкладу рашылі завочна прадаўжаць вучобу многія хлопцы і дзяўчаты ў калгасе. Завочна канчае Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут Коржык Вольга Іванаўна.

Маладзёжнай фермай ганарыцца ўвесь раён. Летась кожная свінарка гэтай фермы адкарміла і здала дзяржаве па 100 галоў свіней вагой па 100 кілаграмаў кожная. Але гэтага мала, большага дамагаюцца камсамолкі. Ужо ў першым годзе сямігодкі яны вырашылі: кожнай свінарцы адкарміць і здаць дзяржаве па 150 галоў свіней вагой не менш цэнтнера кожная. Сваё абавязальства дружныя дзяўчаты выканаюць. Ужо за чатыры месяцы гэтага года Неаніла Буй адкарміла і здала дзяржаве 70 галоў свіней агульнай вагой 70 цэнтнераў. Не адстаюць ад перадавой свінаркі і сяброўкі яе Бажко Ірына, Мацук Аляксандра, Хваль Антаніна.

Акружылі аднойчы дзяўчаты калгаснага заатэхніка Міхаіла Лявонцьевіча Арабей.

— Параіцца з вамі хочам, Міхаіл Лявонцьевіч, — звярнулася да яго Неаніла Буй. — Цікавая думка ў нас.

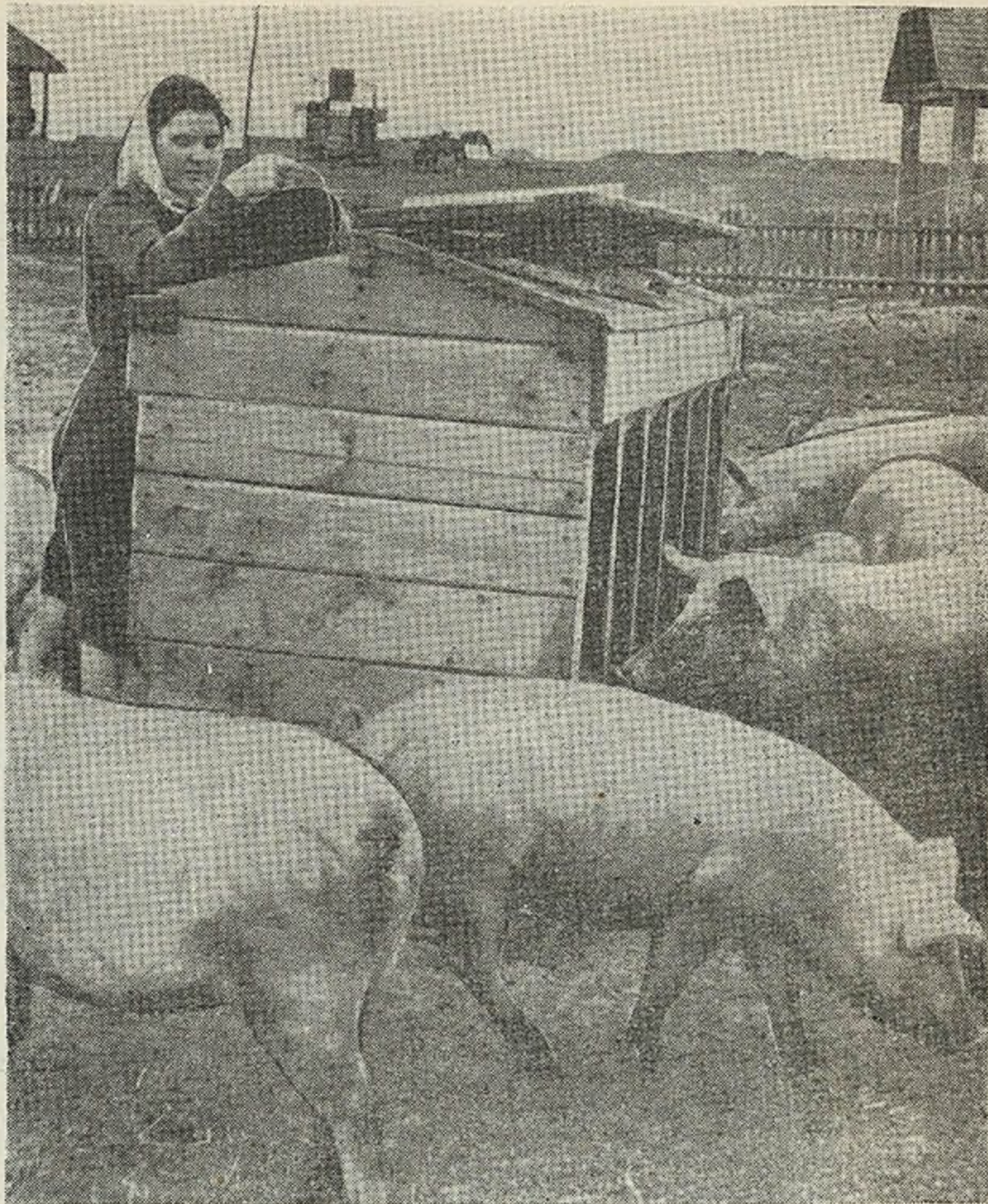
— Выкладвайце, слухаю.

І яна пачала выкладваць. Шырокую праграму работ на ферме разгарнула дзяўчына перад заатэхнікам. Цікавыя думкі выказала свінарка.

— У нас усё ўжо прадумана, падрыхтавана, — гаварыла Неаніла Буй. — Будзем змагацца за права называцца фермай камуністычнай працы. На вас вялікая надзея, Міхаіл Лявонцьевіч. Вы спецыяліст, вучыце нас, парады нам давайце, як найлепш даглядаць свіней. Па-камуністычнаму хочам жыць і працаваць.

Пахваліў слаўных дзяўчат заатэхнік. У праўленні арцелі горача падтрымалі карысны пачын камсамолак. Пачалі яны старацца адна перад другою. Небывалы ўздым у рабоце. І не толькі ў рабоце паказваюць узор свядомасці і культуры дзяўчаты. Яны вызначаюцца сярод астатніх і ў калектыве мастацкай самадзейнасці, і ў вучобе. Многа кніг, часопісаў, газет чытаюць свінаркі гэтай фермы. Пачэснай працай заваёўваюць тое высокае званне, за якое яны змагаюцца. Нават пажылыя, спрактыкаваныя свінаркі з другіх свінарнікаў прыходзяць на ферму камуністычнай працы, каб паглядзець, як працуюць камсамолачкі. Так шчыра завуць у калгасе дзяўчаты.

— Паказвайце, камсамолачкі, сваіх гадаванцаў, — звяртаецца да іх старая калгасніца. — Кажуць, што ў свінарніку

Свінарка Ірына Бажко рана прыходзіць на ферму. Вось яна запраўляе кармушку.

ўжо не ўмяшчаюцца вашы свінні, дык вы іх на двор выгналі.

— Выгналі, — згаджаецца са старою Неаніла Буй. — У свінарніку ім душна. На дварэ паветра свежае, дыхаецца свіням лягчэй. Ядуць лепш і растуць хутчэй.

Неаніла Буй падрабязна расказвае старой, як па-навуковаму кормяць, пояць, даглядаюць свіней, а старая ўважліва слухае.

— А бацюхна! — здзіўляецца цётка. — Дык гэта ж трэба цэлую навуку прайсці, каб да такога дадумацца! Я дык і дзяцей сваіх гэтак не няньчыла, не песціла. Гэта ж, як у раі, тут у вас свінні жывуць! Ну, падыдзі, падыдзі, царыца!

А «царыца» — белая, сытая. Аж свіціцца, пераліваецца тая «царыца». Да плоту падышла і не да старой, а да дзяўчат лыч прасоўвае.

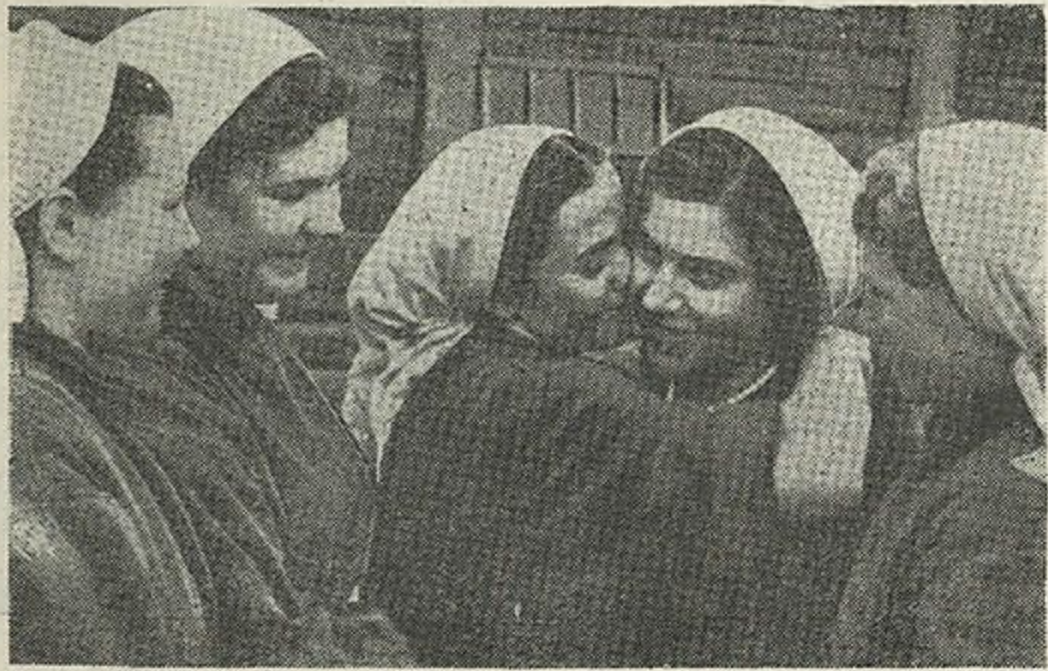
— Бач ты яе! Хітрая, шэльма. Ведае, хто яе корміць, — заўважыла цёт-

ка. — Закаліце вы яе, а то ж яна ад тлушчу захлынецца.

Смяюцца дзяўчаты. — Калоць яе не будзем. Гэта свінаматка. Добрыя апаросы дае. Па 15 — 17 парасят ад яе прымаем. Зноў здзіўляецца цётка. А здзіўляцца ёсць чаму. Чароды такіх «царыц» на дварах. Да кармушак падыходзяць, зялёную канюшыну, сырую бульбу ядуць, у доўгіх карытах п'юць ваду, пойма. Спецыяльныя, крытыя паведзі зроблены для свіней. Там яны начуюць, ад спёкі хваюцца ўдзень. Раскоша! Растуць, тлусцеюць у гэтай раскошы свінні. З 360 цэнтнераў свініны здасць сёлета калгас дзяржаве! Мільённыя прыбыткі здабываюцца рукамі слаўных камсамолак.

Хвала і пашана працавітым рукам, сэрцам гарачым, у якіх жывы агенчык гарыць, не згасе, не пагасне!

Калгас імя Жданава.
Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.

Нядаўна камсамолка Вольга Наўмовіч вышла замуж і разам з мужам выезджае на цалінныя землі. Шмат сардэчных слоў ім было сказана на дарогу.

Фота П. Нікіціна.

Да дзвюх норм штогод выпрацоўвае камсамолка Вера Качалава.

СКЛАДАНЫ шлях праходзіць дрэва, перш чым легчы акуратнай планкай ці шчытам у пісьмовы стол, кніжную шафу, крэсла. Спачатку яно ідзе ў лесацэх на распілоўку, пасля — у раскроечны цэх. У цэху машынай апрацоўкі з яго робяць дэталі, а ў мэблевым іх збіраюць у гатовыя рэчы. Адсюль прадукцыя камбіната ідзе партыямі ў буйнейшыя гарады краіны — Маскву, Мінск, Ленінград...

У мэбелшчыкаў Рэчыцы ёсць гарнаровыя заказы. Так яны атрымалі адказнае заданне — адправіць дубовую фанеру для будаўніцтва атамнага ледакола «Ленін». Заданне было выканана датэрмінова.

І ні адзін участак вытворчасці не абыходзіцца без працавітых жаночых рук. Імёны станочніц Любы Кацура, Галіны Сяргеевай, начальніка цэха радыёфутляраў Соф'і Графскай сталі для маладых рабочых прыкладам сумленных, камуністычных адносін да працы.

Справа, вядома, не толькі ў тым, што тут кожная змена, кожная брыгада і цэх заўжды перавыконвае план.

Справа ў самой сутнасці новага руху, у тым, наколькі высока ўяўляюць рабочыя сваю ролю будаўнікоў недалёкай камуністычнай будучыні.

— Амаль увесь калектыў цэха радыёфутляраў складаецца з дзяўчат, — з гордасцю адзначае парторг камбіната Дзмітры Ціхаміраў. — Сапраўдныя ўдарнікі камуністычнай працы.

Яшчэ ў канцы мінулага года камсорг цэха Раіса Фурман, станочніца Зіна Мельнічэнка, Галіна Сяргеева заявілі:

— Мы хочам змагацца за званне цэха камуністычнай працы.

У той дзень дзяўчаты вялі гарачую і шчырую размову, дзяліліся думкамі аб сваім жыцці і рабоце, аб пачэсным званні ўдарніка камуністычнай працы.

І гэтая размова працягваецца на справе. 15 000 радыёфутляраў для радыёлы «Рэкорд» замест 10 000 па месячнаму плану — такіх вынікаў дабіўся цэх, рыхтуючы свой падарунак Чэрвеньскаму пленуму ЦК КПСС.

І цяпер яго паказчыкі не бываюць ніжэй 120 прац. пры выдатнай якасці прадукцыі.

Зусім нядаўна надумалі дзяўчаты, каб кожная навучылася абслугоўваць не менш трох станкоў. Спачатку яны занадта мітусіліся, не заўсёды былі ўважлівы. Але Соф'я Раманаўна і зменныя майстры старанна ім дапамагалі. І ўжо сёння нядаўня дзесяцікласніца Галіна Сяргеева з поспехам абслугоўвае фрэзерны, капіравальны і лентачна-шліфавальны станкі. А Зіна Мельнічэнка, якая працуе тут ужо шосты год, і Мар'я Гапоненка авалодалі майстэрствам працы на чатырох станках, што дапамагло ім пры значна меншай затраце энергіі выконваць і перавыконваць дзеянныя заданні.

І не толькі ў працы, але і ў жыцці дзяўчаты з'яўляюцца новыя, камуністычныя рысы.

Соф'я Раманаўна сама скончыла

ў 1952 годзе Ленінградскі тэхналагічны інстытут. Зараз яна называе імёны тых, хто працуе і вучыцца. Дзіна Парыс і Раіса Фурман — завочніцы Бабруйскага лесатэхнікума, Мар'я Шульноўская — планаво-эканамічнага тэхнікума ў Кінашме.

Дакладней сказаць — вучацца ўсе. У абедзены перапынак агітатар Валянціна Кацура знаёміць дзяўчат з газетнымі навінамі. Ахвотна карыстаюцца яны і сваім чырвоным кутком і камбінацкай бібліятэкай. А вольнай часінай на вальбольную пляцоўку выходзяць лепшыя спартсменкі цэха Мар'я Гапоненка, Валя Кацура, Зіна Мельнічэнка. Яны трэніруюцца да спаборніцтваў на першыноў горада.

Пачын дзяўчаты з цэха радыёфутляраў падхапілі ўсе рабочыя камбіната. У сацыялістычным спаборніцтве ім не ўступае калектыў мэблевага цэха.

Члены камуністычных брыгад камбіната ўмеюць і добра адпачываць. У выхадныя дні наладжваюцца культпаходы ў кіно, турысцкія паходы па Дняпры і ціхай Ведрычы, што ўпадае ў Дняпро ля вёскі Азершчына.

Стала добрым правілам арганізаваўна спраўляць камсамольскія вяселлі. Самае цікавае — падарункі маладжонам з маркай «Рэчыцкі мэблевы камбінат». Так, на вяселле Любы Кацура сябры прыпаднеслі буфет, а Клары Дзенісенка — шафу. Вялікая радасць купіць у магазіне падарунак, зроблены сваімі рукамі!

З кожным годам паляпшаецца дабрабыт рабочых камбіната. Толькі сёлета яны атрымалі два 16-кватэрныя дамы па Індустрыяльнай вуліцы. Адной з першых у новую кватэру з двух пакояў увайшла станочніца Тацяна Бандарэнка, якая нарадзіла дзвюх дачок-блізнят. Калі яны падрастуць, пойдучы ў дзіцячы сад, што знаходзіцца побач у ціхім зялёным завулку.

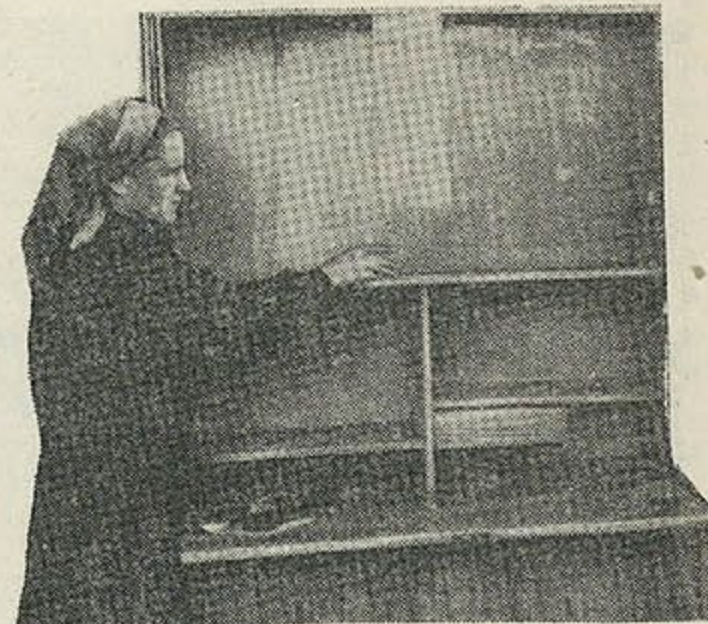
...Кожны дзень са станцыі Рэчыца адпраўляецца таварнымі цягнікамі гатовая прадукцыя камбіната — шафы, сакрэтэры, сталы.

Ідзе яна ў розныя дарогі — далёкія і блізкія.

Ідзе для вас, савецкія людзі.

Э. КАРПАЧОУ

Рэчыцкі мэблевы камбінат.

Прыгожую зручную шафку зрабілі майстры. Але бракер Клаўдзія Фёдарэўна Барысава прыдзірліва аглядае яе. Як адной са старэйшых работніц камбіната, ёй асабліва дарагі гонар фабрычнай маркі.

ША ЗАКЛІЖУ СЭРЦА

Аляксандр МІРОНАЎ

ЗДАВАЛАСЯ б, усё вельмі проста: трэба новая сукенка — ідзі ў любы магазін тканін, выберы, што табе спадабалася, аддай краўчысе, а яшчэ лепш у атэлье індывідуальнага пашыву, і абноўка гатова. Але лёгка сказаць «выберы»! А што выбраць? Ці падыдзе табе, ці да твару табе будзе купленая тканіна, фасон?

З гэтай нялёгкай «праблемай» нярэдка сустракаюцца многія, асабліва дзяўчаты і маладыя жанчыны, якім — няма чаго граху таіць — хочацца, каб і прыгажэй было, і багацей, і галоўнае — каб сукенка была да твару.

Нашы людзі самааддана і нахнёна працуюць на карысць Айчыны і па заслугах карыстаюцца ўсімі здабыткамі, якія прадастаўляе ім наша савецкая рэчаіснасць. Адным з гэтых здабыткаў, як вядома, з'яўляецца права кожнага працоўнага на матэрыяльны добрабыт, на забяспечанасць. Даўно мінуў — і не вернецца — час, калі нам даводзілася прыдумваць, ва што б апрагнуць сябе і сваіх блізкіх. Зараз — іншае: мы хочам добра жыць і жывем добра, а будзем жыць з кожным годам усё лепш і лепш. Аб гэтым думае і клапаціцца наша Камуністычная партыя, дзеля гэтага працуе, не пакладаючы рук, увесь наш народ.

Вось чаму і няма нічога дзіўнага, што «праблема» новай сукенкі, у тым ліку і ў нас, у Мінску, даўно перастала ўжо быць праблемай, якая выклікае цяжкі роздум і шматлікія пытанні.

Вы ніколі не бывалі ў магазіне тканін № 10 Белунівермага на плошчы Перамогі? Раю, зайдзіце: тут вашу «праблему» вельмі хутка і без вялікай цяжкасці вырашаць сардэчныя, клапацілівыя і вельмі ўважлівыя людзі, якім будзеце вы потым удзячны не адзін дзень.

Хіба не дзіўна, што ў гэтым магазіне няма ні прывычных, спрадвечу ўстаноўленых прылаўкаў, ні вялікіх паліц, заваленых таварамі, ні прадаўшчыц, або, як іх яшчэ прынята называць, работнікаў прылаўка? Тут ніхто не штурхаецца ў чарзе, не просіць і не чакае, каб прадавец паказаў яму вунь той, на верхняй паліцы, пад самай столлю матэрыял на сукенку або касцюм. Усё, што ёсць у магазіне (не ў пераносным, а ў літаральным сэнсе слова), у пакупнікоў у руках: можна і паглядзець, і прыкінуць на сябе перад люстэркам — ці да твару? І калі ўсё ж адольваюць сумненні, калі вагаецца пакупнік, яму на дапамогу прыходзіць не проста прадавец, а вопытны кансультант Мар'я Грыгораўна Янкоўская.

Чалавек для Мар'і Грыгораўны не проста пакупнік, а іменна чалавек. Спрактыкаваным позіркам мастака яна заўважае ўсё: і рост пакупніка, і фігуру, і колер валасоў, і адценне вачэй. І ў думках уяўляе сабе пакупніцу ў сукенцы такога фасону, з такой тканіны,

якая найбольш і найлепш будзе пасаваць да гэтай фігуры, росту, да ўсяго знешняга аблічча кліенткі.

— Вазьміце вось гэта, блакітнае ў палоску, — раіць кансультант. — Падоўжная палоска згладжвае лішнюю паўнату і як бы павялічвае рост, а вясёлы блакіт абавязкова падкрэсліць колер ваших вачэй, зробіць іх больш выразнымі і прыкметнымі.

Мар'я Грыгораўна падводзіць пакупніцу да люстэрка, накідае на яе фігуру шаўковую тканіну. Некалькі хуткіх, ледзь прыкметных рухаў гнуткіх пальцаў кан-

Старшы прадавец магазіна тканін № 10 Мар'я Янкоўская (трэцяя злева) абслугоўвае пакупнікоў.

Фота П. Нікіціна.

сультанта, і вось ужо здаецца, што на табе новая, незвычайна прыгожая сукенка!

Так і бывае кожны дзень з многімі пакупнікамі. І не толькі з мінчанкамі, але і з тымі, што прыязджаюць у беларускую сталіцу з іншых гарадоў рэспублікі і нават з-за рубяжа. Мінулай вясной, напрыклад, Мінск наведала група турыстаў з Дэмакратычнай Рэспублікі Германіі. Сярод іх былі дзяўчаты і, вядома, не змаглі прайсці міма магазіна тканін на самай прыгожай плошчы горада — на плошчы Перамогі. Якое ж было здзіўленне гасцей, калі тут іх сустрэла ветлівая, сімпатычная маладая жанчына ў чорным шаўковым халаце і на іх жа роднай, на нямецкай мове пачала прапанаваць багацейшы выбар тавараў.

Гэтай жанчынай і аказалася Мар'я Грыгораўна Янкоўская.

У магазіне яна працуе ўжо тры гады, з таго часу, як скончыла гандлёвае вучылішча, куды паступіла пасля дзесяцігодкі. І хоць вучылішча рыхтуе спецыялістаў гандлю самых розных профіляў, але яшчэ там камсамолка Янкоўская выбрала для сябе тканіны.

— Вельмі хочацца, — гаворыць яна, — каб нашы людзі апрапаналіся прыгожа, багата і добра. Знешні вы-

гляд мае для чалавека вялікае значэнне, фасон і колер сукенкі могуць і радаваць, і засмучаць. Вось і хочацца, каб у нашых людзей было больш радасці ва ўсім іх жыцці, вось чаму і я стараюся прыносіць ім частку гэтай радасці.

Між іншым, Мар'ю Грыгораўну ведаюць не толькі як прадаўца-кансультанта магазіна тканін. У апошнія выбары мінчане выбралі яе дэпутатам гарадскога Савета, у рабоце гандлёвай камісіі якога яна прымае цяпер самы непасрэдны і актыўны ўдзел. А ў калектыве Белунівермага Янкоўскай з'яўляецца сапраўдным ваякам моладзі, сакратаром камсамольскай арганізацыі. Няма таго дня, калі ёй не даводзілася б займацца самымі рознымі камсамольскімі і маладзёжнымі справамі.

Сам па сабе калектыў магазіна № 10 невялікі — усяго 20 чалавек. Але добра зладжаны, тут людзі любяць сваю працу, ім гонар магазіна вельмі дарагі. Энтузіястамі добрых метадаў савецкага гандлю з'яўляюцца не толькі Мар'я Грыгораўна Янкоўская, але і сяброўка яе, прадавец-кансультант участка натуральнага шоўку Роза Васільеўна Чыстапан, і закройшчыца Вера Мікалаеўна Ермаловіч, і ўсе астатнія.

Дарэчы, некалькі слоў аб закройшчыцы; і гэта ж адносіцца да новых форм гандлю. Чалавек выбраў прыгожую тканіну, спыніўся на пэўным фасоне сукенкі, а дзе і як пашыць яе? Няўжо прыдзецца звяртацца да краўчыхі або ў атэль?

У магазіне на плошчы Перамогі ёсць спецыяльнае памяшканне, дзе працуе Вера Мікалаеўна Ермаловіч. Тут стаіць манекен, на які ў любую хвіліну можна прыкінуць раскроены і нават сфастрыгаваны матэрыял. Па жаданню пакупніка Ермаловіч тут жа, на спецыяльным сталё, раскройвае ў прысутнасці пакупніцы матэрыял, падганяе ўсё так, як трэба, і — гатова: ідзіце дадому, сядайце за машыну і шыйце самі. Гэта нават прыемна, што сукенка твая пашыта не кімнебудзь, а табой жа самой: і хутчэй, і іменна так, як табе хочацца.

Ну, а калі ў цябе нешта не атрымліваецца, Вера Мікалаеўна ніколі не адмовіцца і выслухаць, і параіць, і дапамагчы. Такія ўжо яны тут усе, у магазіне на плошчы Перамогі. Прышоўшы на работу па закліку свайго сэрца, палюбілі яе назаўсёды, і мінчане з вялікай удзячнасцю і цеплынёй гавораць пра іх.

Майстар участка
Чарнухіна (злева)
работы ў Яўгеніі
Валянціна
правярае
Вагінскай.

Да шчасця шмат дарог

ПРАЗВІНЕЎ званок. Дзеці склалі кнігі, хутка апрагнуліся і выбеглі на вуліцу. Вова Чарнухін непрыкметна аддзяліўся ад вясёлай чародкі. Ён памятаў: хутка вернецца мама з работы, трэба падагрэць ёй абед.

— Пачакай, Чарнухін, разам пойдзем!

Хлопчык азірнуўся. Яго даганяла настаўніца — «класная», як называлі яе паміж сабой дзеці. Вова спыніўся.

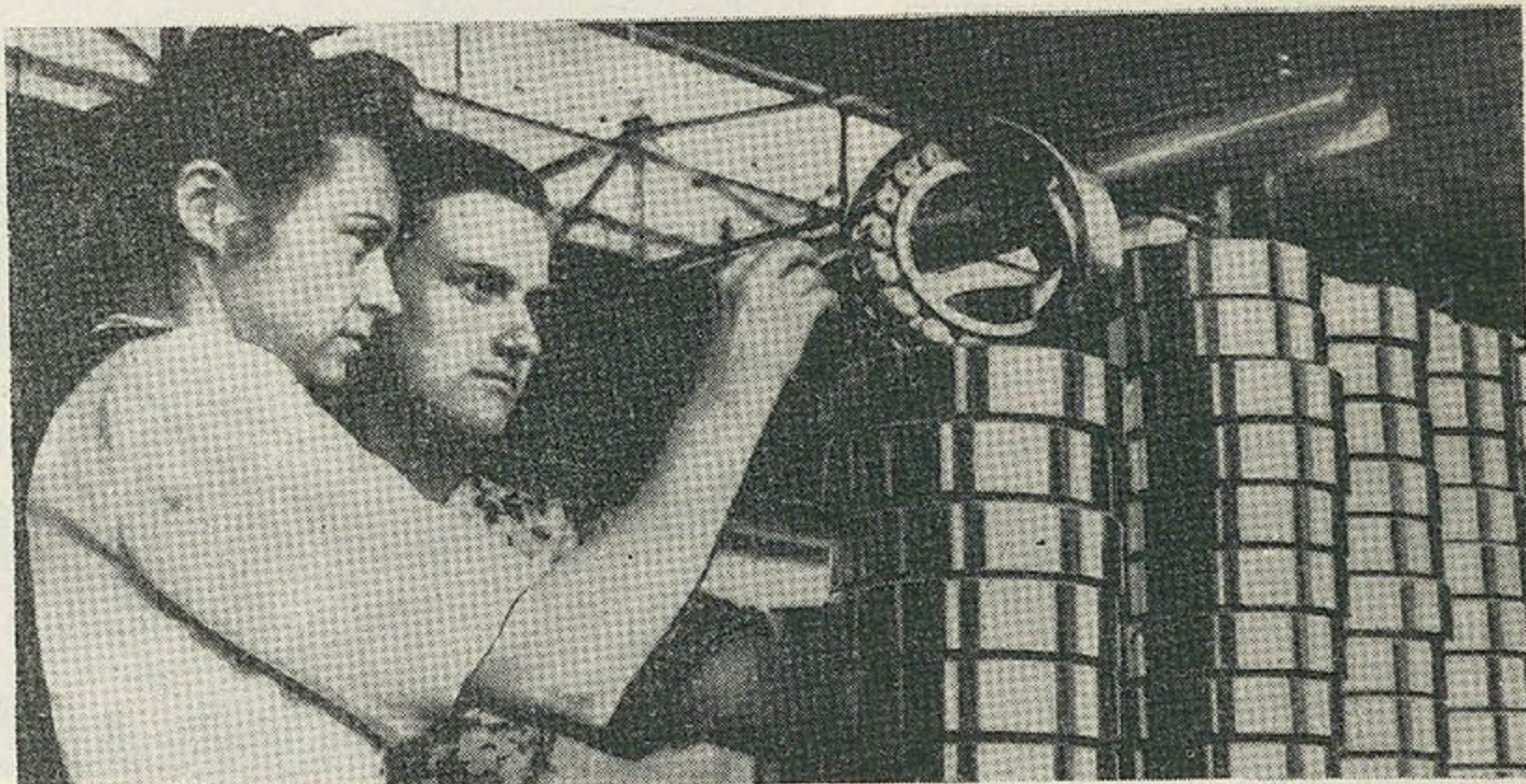
— Нешта ў вас сёння на ўроку гісторыі было шумна, — пачала размову класная. — А цябе настаўніца зноў пахваліла: сказала, што Чарнухін прыкладны вучань, што ў яго, відаць, сур'ёзны бацька.

Хлопчык успыхнуў і апусціў галаву.

— Так, вельмі сур'ёзны, — неяк па-даросламу стрымана вымавіў ён і потым маўчаў усю дарогу.

У паштовай скрынцы ён убачыў «Пионерскую правду» і нейкае пісьмо. «Ад таты», — мільганула ў галаве. Вова хутка ўскрыў канверт і раптам збялеў... Слёзы крыўды нястрымна пацяклі з вачэй...

У гэты дзень ён не падагрэў абед, не сустрэў маму. Толькі калі ў дзвярах знаёма шчоўкнуў замок, узняў галаву.

Валянціна Міхайлаўна заўсёды свяцілася радасцю, сустракаючыся з сынам. А тут быццам вецер сагнаў з яе твару ўсмешку, калі ўбачыла яго заплаканыя вочы.

— Ад таты, — ціха сказаў Вова, падаючы распахнаты канверт.

Маці дрыготкімі рукамі даставала пісьмо. У чысты аркуш паперы была ўкладзена фотакартка: хлопчык у школьнай форме глядзеў на свет радаснымі вачыма... Хтосьці груба перакрэсліў дзіцячы твар і крывымі літарамі надрапаў на ім: «Не спадзявайцеся на тое, чаго ніколі не будзе...».

Валя машынальна перавярнула картку. «Дарагому тату ад сына Вовы»... Сэрца сціснуў боль. Маці трывожна зірнула на сына і сустрэла яго смутны спалоханы позірк. Яна кінулася да яго, гарача абняла і толькі сказала:

— Не трэба было ўскрываць пісьмо без мяне.

А сама падумала: «Не зберагла дзіця ад удару»...

Хлопчык хацеў усе ведаць:

— Гэта тата сам напісаў? Навошта ён на маёй картцы напісаў? За што ён так не любіць мяне?

Маці, як магла, супакоіла сына і паклала спаць. А да яе сон не ішоў. Адрозна на твары вызначыліся маршчынкі, сляды нялёгка пражытых год. Валянціне Міхайлаўне ўсяго трыццаць год. Нарадзілася яна ў Беластоку, куды лёс закінуў бацьку ў пошуках работы. У 1939 годзе ўпершыню ўбачыла савецкіх людзей, упершыню адчула значэнне такіх вялікіх слоў, як свабода, шчасце. Але з пачаткам вайны ўсё змеркла: бацьку расстралялі, Валя з братамі і маці схаваліся ў лесе...

Ноч, а цяжкія думкі адганяюць сон. Першы прамень зазірнуў у акно, асвятліў залацістыя валасы і бледны ад бяссонніцы твар.

... У той далёкі зімовы вечар яна ўпершыню сустрэлася з любімym. У восемнаццаць год стала яго жонкай. А праз год прышла яшчэ большая радасць — нарадзіўся сын Вова. «Да шчасця шмат дарог», — чула не раз Валя, і ёй здавалася, што яна ідзе самай кароткай. Яна не заўважала частых адлучак мужа. Жыла сынам, радавалася яго першай усмешцы.

Калі Вове споўнілася восем месяцаў, звалілася бяда — муж кінуў іх: жонку з сынам... Маладой маці здавалася, што яе спіхнулі з дарогі да шчасця і ўжо ніколі яна не ўбачыць радасці. Валя доўга не магла ачуняць ад гора. Заціх яе вя-

сёлы смех, у куточках вуснаў праляглі глыбокія складкі.

Міналі гады... Зараз Вова перайшоў ужо ў шосты клас і вучыцца ў музычнай школе. Старанны хлопчык. Мама купіла яму баян.

— Вова—маё шчасце, мая радасць,—гаворыць яна, і зноў молада блішчаць вочы, зноў усмешка асвятляе яе прасты мілы твар.

* * *

... У прасторным цэху гамоняць машыны. Валя прышла сюды шэсць год назад. Несціханы манатонны шум, бліскучыя кольцы падшыпнікаў, сканцэнтраваныя твары зборшчыц — усё гэта адразу прыйшлося ёй па душы.

Майстар правёў яе ў застаўленыя сцэлажамі пакой. На іх ляжалі розных памераў кольцы, стаялі скрыні. Тут, у кладовай цэха, і пачала працаваць Валя.

Не проста было ўвайсці ў такі вялікі калектыў. Але Валі ўдалося асвоіцца на новым месцы. Гаварыла яна з усімі спакойна, роўна, прыглядаючыся да работы зборшчыц жывымі разумнымі вачыма. І яе хутка палюбілі.

Непрыкметна Валя асвоіла і зборку падшыпнікаў, здзілілася з цэхам. Бывала, захварэе майстар або выклічуць яго да начальства, работніцы па кожнаму пытанню звяртаюцца тады да Валі. Вялікая сіла — давер'е! Калі чалавек бачыць, што яму давяраюць, што ад яго работы залежыць агульная справа, ён гатовы павярнуць горы.

— Вось хто быў бы добрым майстрам змены, — сказаў аднойчы начальнік цэха.

Валю паслалі на курсы майстроў. Вова тады няўпэўнена вадзіў пальчыкам па буквары, а мама побач чы-

тала свае кнігі, запісвала штосьці ў сшытак.

Хутка яе прызначылі майстрам змены. Валі здавалася, што шчаслівейшых за іх людзей няма на зямлі. Заціх сардэчны боль. У заводскім доме ёй адвялі зручны пакой. Вова добра вучыўся, а яна працавала так, каб сын мог ганарыцца сваёй мамай. Толькі раз у месяц, калі паштальён прыносіў грашовы перавод з Астрахані, паўставала перад Валей мінулае. І вось гэтае пісьмо... Як ён мог, думала яна, так ударыць дзіця... З якой радасцю сын пасылаў бацьку сваю фотакартку...

* * *

З лепшым майстрам аддзялення зборкі я пазнаёмілася ў цэху. Быў абедзенны перапынак, і ў цэху стаяла нязвычайная цішыня. Толькі за адным сталом працавала зборшчыца. «Напэўна за кошт абеду наганяе план», — падумала я, падыходзячы бліжэй.

Маладая работніца збіра-ла падшыпнікі. Чорны халат ладна аблягаў яе фігурку, з-пад касынік выглядалі бялявыя кудзеркі. З суседняга стала яна брала кольцы і хутка набівала ролікі ў лункі з абодвух бакоў. Гэта была Зіна Сямашка. Як высветлілася, яна абедала пазней, бо хадзіла карміць дзіця. Біяграфія яе звычайная для нашага часу: скончыла 10 класаў, прыйшла на завод, стала зборшчыцай. Потым паступіла ў вярхоўны політэхнічны інстытут. Зараз перайшла на трэці курс. Муж яе, рабочы аўтазавода, таксама вучыцца на трэцім курсе інстытута.

Да стала падыйшлі яшчэ дзве дзяўчынкі ў яркіх летніх сукенках.

— Вы афармляцца прышлі? — спытала зборшчыца. — Вось і майстар, — ска-

зала Зіна. — Валя, да цябе папаўненне.

Стройная маладая жанчына ў сінім халаце азірнулася. Ці то заплечныя падзявочаму косы, ці мілая ўсмешка, ці тое і другое разам рабілі яе зусім маладой. У Валі вялікі лоб, жывыя вочы і чорныя бровы ў разлёт. Яна ветліва ўсміхнулася новенькім і, пазнаёміўшыся, паставіла кожную на месца.

Валенціна Міхайлаўна гаворыць мякка і міжволі выклікае прыхільнасць да сябе.

— Брыгада збірае розныя падшыпнікі для чыгуначнага транспарту, сельскагаспадарчых машын, для краін народнай дэмакратыі. За змену трэба сабраць семсот, а брыгада здае па дзевяцьсот, а то і па тысячы падшыпнікаў. Дзяўчаты ў нас дружныя. Я нават не ведаю, каму аддаць перавагу. Абаязкова напішыце пра Любу Бажыну. Яна ў нас кадравік — працуе з дня заснавання завода. Амаль усе зборшчыцы — вучаніцы Любы.

Да майстра падыходзіць высокая маладая жанчына з чорнымі косамі. Гэта і ёсць Люба Бажына. Яна расказала аб працэсе зборкі падшыпнікаў.

— Самае галоўнае — правільна падабраць кольцы. А потым з гонарам дадала:

— Наш падшыпнікавы завод адзін з маладзейшых у Мінску. Але слава аб ім ідзе па ўсёй краіне. Нядаўна калектыў узяў ганаровае абавязацельства выканаць сямігадовы план за шэсць год. У нас закладзена аснова для датэрміновага выканання плана — гэта аўтаматызацыя. Ужо зараз у аўтаматна-такарным і шарыкападшыпніковым цэхах працуюць аўтаматычныя лініі. Гэта значна павышае прадукцыйнасць працы. Быў час, калі зборшчыцы збіралі з цяж-

Любоў Бажына — адна з лепшых работніц участка зборкі падшыпнікаў.

Фота П. Нікіціна.

касцю па 70—80 падшыпнікаў, а зараз збіраем па 200 і часам па 300 у змену. Мы працуем напружана, каб стрымаць сваё слова.

Сакрэт поспеху брыгады Чарнухінай у дружнай рабоце. Калі ў адной не хапае ролікаў або кольцаў для зборкі, яна не сланяецца без справы, а дапамагае другой, пакуль не падвядуць дэталі. І веды ў дзяўчат мацнейшыя. Жэня Вачынская толькі два гады як прыйшла з дзесяцігодкі, а не адстае ад сваёй настаўніцы Бажынай. У змене няма дысцыплінарных спагнанняў, няма браку. Зараз брыгада спаборнічае за датэрміновае выкананне плана першага года сямігадкі. І душой гэтага працаздольнага калектыву з'яўляецца майстар змены Валенціна Чарнухіна.

Так, да шчасця шмат дарог! Знайшла сваю дарогу і Валя і ўпэўнена ідзе да мэты.

Н. СЯРГЕЕВА

ЧАЛАВЕКА ТРЭБА ВЫХОЎВАЦЬ

Агляд водгукаў на пісьмо „Ці матчына гэта любоў?“

У САКАВІЦКІМ нумары нашага часопіса было надрукавана пісьмо Л. Шандрыкава „Ці матчына гэта любоў?“. Коротка напамнім яго змест.

Школьны работнік Л. Шандрыкаў год таму назад ажаніўся на жанчыне, у якой было трое дзяцей ад першага мужа. Шандрыкаву яна падабалася. Наяўнасць чужых дзяцей яго не стрымлівала. Наадварот, сам ён — выхаванец

дзіцячага дома — шчыра хацеў замяніць дзецям бацьку.

Спачатку ўсё ішло добра. Маня (жонка Шандрыкава) нават сказала дзецям, каб яны называлі яго татам. Але спакой і мір у сям'і доўга не трывалі. Усё пачалося з адносін да дзяцей. Маня лічыла сябе добрай маці, але зусім не займалася выхаваннем дзяцей. Шандрыкаў бачыў, што дзеці дрэнна вучыліся, не захоўвалі

элементарных правіл гігіены, былі прадастаўлены самі сабе. Кожную заўвагу мужа Маня сустракала ў штыхі: «Ты ім не бацька. Я іх сама выхаваю. Не ўмешвайся».

Сваркі ў сям'і ўзніклі вельмі часта і найбольш адбіваліся на дзецях. Асабліваю трэшчыну ў адносінах паміж мужам і жонкай прынес аборт, які зрабіла Маня,

нікольні не лічацца з жаданнем мужа мець дзіця.

«Як знайсці выхад з цяжкага становішча? Ці не пакалечыць Маня дзяцей сваім выхаваннем?» — такія пытанні адно за другім паўставалі перад Л. Шандрыкавым, і аб усім ён напісаў у рэдакцыю. Няхай незнаёмыя, але чулыя людзі параяць, падкажуць, як быць, што рабіць.

І вось з розных куткоў рэспублікі, адусюль, дзе толькі ёсць нашы чытачы, паляцелі ў рэдакцыю пісьмы. Аўтары іх ставілі пытанне аб выхаванні чалавека значна шырэй рамак адной сям'і.

«Свяшчэнны абавязак кожнай маці — выхоўваць дзяцей так, каб яны выраслі сапраўднымі людзьмі, каб не было крыўдна і балюча за іх, — піша М. С. Андрэева з Пухавіч. — У словах «маці» і «жонка» — вялікі змест. Маня гэтага не разумее. Яе трэба ўпарта і цярдліва перавыхоўваць. Задача цяжкая, але Мані павінны дапамагчы родныя і блізкія, суседзі і людзі, з якімі яна кожны дзень сустракаецца».

Пісьмо Л. Шандрыкава глыбока ўсхвалявала нашу чытачку з Мінска — маці траіх дзяцей З. В. Далідовіч. Яна прачытала яго сама, парайлася з жанчынамі дома, у якім жыве, і ў сваім пісьме выказала агульную думку.

«Наша партыя і ўрад, — піша яна, — не шкадуць ні сіл, ні сродкаў на выхаванне юнага пакалення. А тут што мы бачым? Сама маці шкодзіць сваім дзецям. Вам, таварыш Маня, трэба падумаць аб сваім жыцці. Вы маці, і гэтага нельга забываць ні на момант. Будучыя вашы дзеці добрымі — гэта ваша шчасце, будучы дзяцямі — ваша бяда. Хіба можна дапусціць, каб дзеці клаліся спаць а 12 гадзіне ночы, каб не паелі па-людску за сталом, каб урокі зрабілі абыяк?».

«Гэта сляпая, несапраўдная любоў» — так назваў сваё пісьмо ў рэдакцыю работнік Барысаўскай друкарні А. Г. Чырыкоўскі. Вось што ён піша: «Пытанні, якія закранае Л. Шандрыкаў, глыбока хваляюць савецкую грамадскасць і бацькоў. Гэта пытанні жыцця і будучыні нашых дзяцей. Ёсць яшчэ ў нас сем'і, дзе выхаванне дзяцей набыло характар, які нічога агульнага не мае са здаровым, правільным выхаваннем у савецкай сям'і. Якім прыкладам з'яўляецца падыход да выхавання дзяцей жонкі Л. Шандрыкава? На жаль, такую ж «сістэму» выхавання мне давялося назіраць у сваёй сям'і».

Таварыш Чырыкоўскі расказвае пра памылкі, дапушчаныя жонкай у выхаванні адзінай дачкі. Змалку

яна аберагала дзяўчынку ад фізічнай працы. Нават памылка самой не давала. Усё рабіла за дачку: і мыла за ёю посуд, і ложка прыбірала. На ўсякую заўвагу бацькі адказвала: «Не чапай дзяўчынку, яна яшчэ напрацуецца за сваё жыццё».

— Але ты дапускаеш злачынства, выхоўваючы ў сям'і гультая, — прырэчыў бацька.

— Не твая справа. Не чапіся да дзіцяці. Я маці.

Такое выхаванне дало самыя дрэнныя вынікі і ў вучэнні і ў адносінах дзяўчыны да працы, калі аб ёй трэба было сур'ёзна падумаць.

З Барысава піша таксама настаўніца Л. І. Валканоўская. Пароду сваёй работы ёй даводзіцца сустракацца з рознымі сем'ямі, бачыць прыклады правільнага і няправільнага выхавання.

«У нашай школе, — піша яна, — вучыцца Пеця В. Ён адзін сын у сям'і. Пеця здольны і развіты хлопчык, але паводзіны яго прыносяць шмат клопату. Настаўнікі ўвесь час указваюць бацькам на няправільны падыход да выхавання сына. Ён — васьмікласнік і даўно карыстаецца поўнай свабодай. Яму даецца ўсё, што ён захоча. Для яго не існуе слова «нельга». Бацька апраўдвае гэта довадам: «Даволі я ў дзяцінстве нагараваўся, няхай хоць сын пажыве па-людску».

Такая «свабода» скончылася вельмі сумна. Бясконца дзівіўся бацька, калі з міліцыі яму паведамілі, што яго сын замяшаны ў крадзежу. Трэба было бачыць разгубленасць чалавека, які толькі цяпер уцяміў, як сын выкарыстаў яго слабасць.

А вось яшчэ прыклад. Урач Г. узяла на выхаванне дзяўчынку з дзіцячага дома. Гэта было слабое дзіця, доўга хварэла, часта плакала і крыўдзілася за кожнае глупства. Але Г. цярдліва занялася выхаваннем дзяўчыны: не пускала на вуліцу, калі трэба было рыхтаваць урокі, забірала з двара, калі трэба было класіся спаць. Знаходзіліся людзі, якія асуджалі гэтую «бессардэчную» жанчыну. «Хіба нельга пазней зрабіць урокі, — казалі яны, — навошта дзіця даводзіць да плачу?» Але такіх было не шмат. Калі дзяўчынка пераканалася, што ўведзены ў сям'і строгі рэжым трэба выконваць, яе нервознасць прайшла, яна пачала добра вучыцца. Цяпер ужо і школа закончана. З вялікім натхненнем дзяўчына рыхтуецца паступіць у інстытут. Яна палюбіла прафесію маці і хоча стаць урачом. Мы ўпэўнены, што яе мара здзейсніцца. У гэтым ёй дапаможа глыбокая любоў маці.

Такі ўжо характар савецкага чалавека — дапамагчы ў цяжкую хвіліну. Хіба не аб гэтым сведчыць той факт, што пісьмо Л. Шандрыкава часта абмяркоўвалася калектывна. З поваду яго людзі выказваліся, спрачаліся. Пра гэта расказвае загадчыца чытальнай залы Дзятлаўскай раённай бібліятэкі О. В. Марушкевіч, якой чытачы даручылі перадаць у рэдакцыю іх агульную думку.

«Тэма выхавання нашых дзяцей вельмі актуальная, — піша Марушкевіч. — Яна хвалюе ўсіх савецкіх людзей, асабліва маці, якія павінны выхоўваць сыноў і дочак, вартых сваёй вялікай Радзімы. На нашу думку, Л. Шандрыкаў дапусціў памылку. Ён толькі адзін месяц ведаў сваю будучую жонку, таму не вывучыў яе характару, не даведаўся, якія ў яе дзеці. Дзеці ж былі не маленькія, а ўжо школьнікі. Шандрыкаву трэба было заяваць іх давер'е і любоў, выпраўляць шкодныя звычкі вельмі асцярожна і тактычна. Аднак усё гэта зрабіць яшчэ не позна».

Многія чытачы зусім правільна заўважаюць, што ў выхаванні дзяцей гэтай сям'і не адчуваецца дабратворнага ўплыву школы.

М. Церская з саўгаса «Вішнёўка» пытае: «А чаму настаўнікі, бачачы, што дзеці дрэнна рыхтуюць хатнія заданні, не пацікавяцца, як яны жывуць? Вядома, маці сама павінна быць зацікаўлена, каб дзеці вучыліся лепш. Але задача настаўнікаў зрабіць уплыў не толькі на дзяцей, але і на маці».

Многія чытачы лічаць, што Л. Шандрыкаў добра зрабіў, звярнуўшыся за парадай да грамадскасці. Д. Н. Петрачэнка, старшы навуковы супрацоўнік Белдзяржмузея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзелячыся вопытам выхавання свайго сына, піша: «Таварыш Шандрыкаў, добра і разумна Вы зрабілі, што расказалі аб непрыемнасцях свайго жыцця. Гэта лепш, чым адысці ўбок і будаваць спакойнае жыццё. Лёс дзяцей — вялікая справа. Клапаціцца аб іх — абавязак не толькі бацькоў, але і ўсёй грамадскасці».

«Нумар часопіса са сваім пісьмом захавайце на доўга, — раіць Л. Шандрыкаву Н. А. Галах са станцыі Высока-Літоўск. — Калі вашы дзеці стануць самі бацькамі, ім цікава будзе прачытаць, які гарачы ўдзел прынялі пабочныя людзі ў іх лёсе».

І яшчэ ў адным пытанні аднадушна выказваюцца нашы чытачы: чалавека трэба старанна выхоўваць, змагацца за яго годнасць, за яго шчасце.

Цяжкі Яны Разам

Еўдакія Кузьмінічна Віннікава з сынам.

ВЁСКА Лынтупы Пастаўскага раёна. Тут, на забудаванай у пасляваенныя гады вуліцы Свянцянскай, жыве Еўдакія Кузьмінічна Віннікава. Працуе яна на метэаралагічнай станцыі. Сюды пасля ўрокаў у школе забягае яе сыноч Стэфан. Маці працягвае рукі — і сын у абдымках самага дарагога для яго чалавека. Стэфан цікавіцца, ці не будзе дажджу, а то сабраўся з сябрамі на прагулку. У мамы шмат розных прылад, якія прадказваюць надвор'е. У яе размове больш польскіх слоў, чым беларускіх.

А навучыліся маці і сын польскай мове васьм пры якіх акалічнасцях.

Студзень 1944 г. Гітлераўцы адчуваюць сябе на Беларусі, як на гарачай патэльні. Знішчаюць нявінных людзей, паляць вёскі, руйнуюць гарады. Расце гнеў народны. У рады мсціўцаў ідуць усё новыя і новыя групы абаронцаў Радзімы.

Ворагам удалося высачыць, што муж і жонка Віннікавы, якія жылі ў той час на ст. Слаўнае Талачынскага раёна, трымаюць сувязь з партызанамі. Уварваўшыся ў дом, гітлераўцы робяць вобыск, але нічога не знаходзяць. І ўсё ж пад дулам аўтаматаў яны вядуць Еўдакію Кузьмінічну і яе мужа Цімафея Карпавіча. Двухгадовы Косця працягнуў да мамы ручкі, але немец штурхнуў малога і зачыніў дзверы. Не развітваліся бацькі і з іншымі малалетнімі дзецьмі — Валяй і Леанідам, якія ў той дзень былі ў суседняй вёсцы ў сваякоў.

Эсэсаўцы штурхнулі ў турэмную камеру таксама сястру Еўдакіі — Веру. Здзекі і катаванні працягваліся два тыдні. Не здаваліся Віннікавы, маўчала на допытах і Вера. Адчуваючы, што фашысты расстраляюць іх усіх, Вера прыняла ўсю віну на сябе, каб палегчыць лёс родных. Перад смерцю паспела перадаць сястры і швагру:

— Помсціце гадам! Я ўпэўнена: перамога будзе за намі!

Дзяўчыну расстралялі. Яе родных штурхнулі ў халодны вагон і павезлі на рабства ў Германію.

З галавы не выходзіла думка: трэба ўцякаць! Але як? Цяжкі імчаў іх на захад па польскай зямлі. Хто дапаможа выратавацца? Палякам таксама ненавісны фашызм. І Віннікавы вырашылі ўцячы. Карыстаючыся тым, што немцы перасталі наглуха зачыняць вагон, муж і жонка Віннікавы на хату саскочылі з цягніка.

Польскія сяляне з вёскі над Віслай дапамаглі ўладкавацца на работу. Віннікавы навучыліся размаўляць на польскай мове, расказвалі батракам праўду аб Са-

вецкай краіне. У невялікім польскім горадзе Хелмна Еўдакія Кузьмінічна і яе муж чакалі дзіцяці. Вось-вось яно павінна было з'явіцца. У сэрцы маці была ўжо радасць: гітлераўцы ўцякалі, гул кананады набліжаў вызваленне. Наступала доблесная Савецкая Армія.

Быў канец студзеня 1945 года. Вораг агрызаўся, атакаваў перадавыя савецкія часці. Пры адной бамбардзіроўцы Еўдакія Кузьмінічна была цяжка паранена ў спіну і ногі — разарваўся варожы снарад. Яна страціла прытомнасць. У шпіталі пачаліся заўчасныя роды. 4 лютага Віннікава нарадзіла сына. Але надзеі на папраўку не было. Муж уступіў у рады Савецкай Арміі і ў апошнія дні вайны загінуў.

Рэдка праяснялася памяць у маці. Праз некалькі месяцаў Віннікаву накіравалі для лячэння ў Савецкі Саюз. Каля двух год Еўдакія Кузьмінічна была прыкавана да пасцелі, нічога не ведаючы аб лёсе сына.

Пасля шпіталю Віннікава знайшла дома дачку Валю, Леаніда, Косцю. Але радасць маці была няпоўнай.

— Дзе ж мой хлопчык? — мучылася яна ў здагадках, усёй сваёй істотай адчуваючы, што ён жыве.

Пошукі не далі вынікаў. І толькі ў мінулым годзе прышла радасная вестка. Сям'я Віннікавых атрымала пісьмо, у якім гаварылася: «Па просьбе Польскага Чырвонага Крыжа паведамляем, што ў дзіцячым доме Выджна знаходзіцца хлопчык Стэфан Віннікаў...»

Вясной маці выехала насустрач сыну — у пагранічны горад Брэст. Цяжка перадаць радасць сустрэчы. Маці горада прытуліла да сэрца ўжо вялікага сына. Работнік дзіцячага дома Станіслаў Наўрот з г. Выджна, які праводзіў хлопчыка ў Савецкі Саюз, пабываў таксама ў абдымках заплаканай ад радасці маці. Як хацелася ёй абняць і ўсіх польскіх людзей, якія ў цяжкія дні вайны выгадалі ёй сына.

Еўдакія Кузьмінічна памятае польскіх сялянцаў Сапчак і Вайташкова. У бальніцы Хелмна, калі цяжка параненая жанчына прыходзіла ў прытомнасць, гэтыя сялянкі (таксама параненыя) аддавалі ёй частку сваіх порцый. Маці санітаркі Руты прыносіла абед.

Магчыма, гэтыя радкі дойдучь да нашых польскіх сяброў. Няхай дойдзе да іх і сардэчная ўдзячнасць Еўдакіі Кузьмінічнай. Яна іх не забыла. Такое ніколі не забываецца.

М. ЧАРНЯЎСКИ

Ніл ГІЛЕВІЧ

ДУМКІ МАЦІ

Вечар сінку развёў за акном.
Змрок згушчаецца ў хаце.
У самотнай цішы перад сном
Думы думае маці.

Замарылася... Цяжка старой
Тупаць дзень каля дому.
Час вяртае без літасці ёй
Нават даўнюю стому.

Загарнуўшы ў абрус на стала
Свежы бохан пачаты,
Склала рукі яна ў прыпале —
На прыраджэнні шурпаты.

Рукі пахнуць травой-лебядой,
Сырадоем і кропам.
Гэтых пахаў ніякай вадой
Не адмыеш ні троху.

Колькі год рукі зналі адно:
Жалі, есці варылі,
Бульбу чысцілі, ткалі радно,
Цыравалі ды шылі.

Колькі раз яны ўдзень і ўначы
Немаўлят спавівалі!
Колькі раз — хіба хто палічыў —
Гэты стол накрывалі!..

Клопат, клопат нязводны заўжды!
А прарочылі людзі:
«Пачакай, падрасцець, дык тады —
Больш бяды з імі будзе!»

Гаварылі-такі нездарма:
Супаконей не стала.
Як глядзела штодзень іх сама —
Меней клопату знала.

Вестка — ўнук нарадзіўся — прышла.
От жа сэрца і рвецца:
Як там! Што там у іх! Каб магла —
Паляцела б, здаецца...

Меншы сын пісьмы з арміі шле.
У таго — у другога —
Засталася нявеста ў сяле —
Зноў жа ў сэрцы трывога.

І дачка падрасла ўжо даўно —
Позна з танцаў прыходзіць.
Хоць дарослая, а ўсёадно
Накрычаць не пашкодзіць...

Думкі, думкі!..
Чуваць: за сцяной
Клён лістамі залопай.
Многа клопату, многа ў старой,
Ды ўсё радасны клопат.

Гора ў прорву нябыту сплыло.
Шчасце зведалі дзеці.
Толькі б ціха на свеце было,
Толькі б ціха на свеце...

СОНЦА спускалася за далёкі лес, меддзю запальваючы бліжэйшыя сосны.

Сярод ворыва сіратліва стаяў калёсны трактар і каля яго хадзіла дзяўчына ў зашмалцаванай спяцоўцы. Не ракатаў рухавік. Адвалы трохкорпуснага плуга пакрыліся шэрым пылам.

Матор заглух адразу пасля абеду. Юля разабрала і прачысціла карбюратор, але сабраць ніяк не магла. Яна стомлена змахнула далонню кропелькі поту з ілба, зірнула на барвовы дыск сонца. Ад уласнага бяссілля ўздрыгнулі вусны.

— Сорам які! Хутка змену здаваць, а такую дробязь не магу ўспомніць. І гэта называецца вучылася! Засмяюць! Цяпер хоць уцякай з МТС.

...Брыгадзір Міхал Аладка, які ішоў побач са зменшчыкам Васілём Барабанавым, яшчэ здалёку крыкнуў:

— Стаім, Юлечка! — З ходу закасваючы рукавы, заклапочана спытаў: — Што здарылася?

— Ды вось карбюратор прачысціла, а сабраць не магу, — чырванеючы, адказала трактарыстка.

Адварнуўшыся ўбок, хацела яшчэ нешта сказаць, ды толькі вяла махнула рукой.

— Нічога, Юля, такое з усякім здараецца, — падбадзёрыў дзяўчыну Міхал. — Зараз збярем яго разам, а ў наступны раз і сама выправіш. Давай ключы!

Атрымаўшы ключы, Аладка за спіной паказаў кулак яхідна рагатаўшаму Васілю.

...Мінула больш дваццаці год. Юлі Васільеўне цяпер смешна ўспомніць, як яна, семнаццацігадовая дзяўчына, якая толькі што скончыла курсы трактарыстаў пры Лупалаўскай МТС, бездапаможна стаяла каля трактара, з горычу думаючы, што не быць ёй механізатарам.

Тысячы гектараў узаранай і засеянай зямлі ў калгасах Магілёўскага раёна, пашана і павага навакольных, слава перадавой трактарысткі раёна — та-

кія вынікі мінулых дваццаці год.

Нялёгка пачыналася жыццё ў Юлі Васільеўны. Рана памёр бацька, пакінуўшы на маці семярых дзяцей і кавалачак зямлі. Юлі давялося скончыць толькі пачатковую школу: трэба было дапамагаць дома па гаспадарцы.

Яна ўпершыню адчула радасць працы, калі ў Стара-Мілесцы стварылі калгас. Сям'я Абушкевічаў не баялася ўзяцца за любую справу.

У той час на калгасных палях з'явіліся трактары, і ў Юлі зноў ажыла мара вучыцца.

«Вось каб магла я вадзіць такую машыну, якую палёгку прынесла б землякам!» — думала Юля. Неўзабаве праўленне калгаса накіравала яе на чатырохмесячныя курсы пры МТС. І мара збылася: на палях загудзеў трактар, за рулём якога сядзела Юля Абушкевіч.

Палюбілася Юлі Васільеўне цяжкая, неспакойная прафесія механізатара. Радасна было на сэрцы, калі яна бачыла, як на засеяных ёю ўчастках высокай сцяной узнімалася збожжа. Урэшце яна знайшла сваё месца ў жыцці і разумела, што яе прызначэнне — вадзіць на прасторах Радзімы сталёвыя машыны.

На ўсё жыццё запомнілася Юлі вясна 1954 года. У клубе Вульчанскай МТС адбываўся партыйны сход. Сабраліся механізатары — таварышы па рабоце. У цёплых, задушэўных словах яны характарызавалі працу Абушкевіч: «Так, Юля Васільеўна дастойна быць у радах нашай партыі. Мы ведаем, што яна ўсе свае сілы і здольнасці аддасць народу і партыі». І калі быў аб'яўлены вынік галасавання: «Прынята аднагалосна», — слёзы радасці наварнуліся на вочы Юлі. Яна тады сказала: «Дзякуй, таварышы, за давер'е. Запэўніваю вас, што апраўдаю яго».

Дзень і ноч гудуць трактары на палях калгаса «Расія», якія раскінуліся на тысячах гектараў. Тут пасля перадачы калгасам

ДВАЦЦАЦЬ ГОД

тэхнікі працуе механізатарам Юля Абушкевіч.

З году ў год растуць прыбыткі калгаса, а разам з імі і дабрабыт калгаснікаў. За сямігодку калгас зробіць вялікі крок уперад. У 1965 годзе з кожнага гектара будзе збіраць па 17—18 ц збожжа, па 7 ц валакна і столькі ж ільонасення, па 600 ц зялёнай масы кукурузы. Жывёлаводы ўдвая больш, чым сёлета, атрымаюць мяса, малака і іншых прадуктаў. Прыбытак калгаса з 4 мільёнаў 500 тысяч вырасце да 8 мільёнаў 900 тысяч рублёў. Для калгаснікаў будучы пабудаваны дзесяткі жылых дамоў, дзіцячыя яслі і дзіцячыя сады, дом адпачынку.

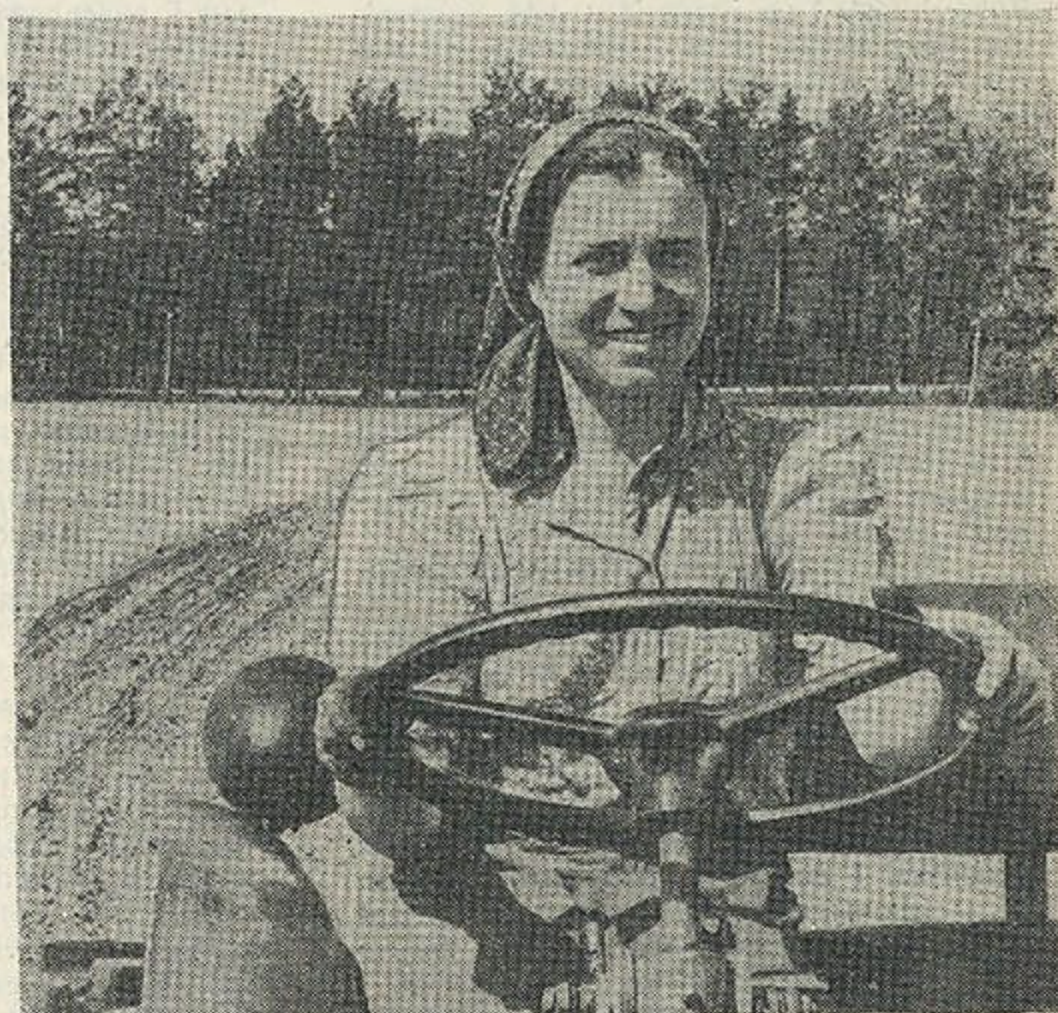
У калгасе працуе 16 трактарыстаў. Першына сярод іх трымае Юля Абушкевіч. Летась яна выпрацавала 700 гектараў мяккага ворыва, значна перавыканаўшы заданне. Зімой старанна адрамантава-

ла сеялкі, культыватары, плугі. У першую вясну сямігодкі пачала працаваць яшчэ лепш. Праўленне даручыла ёй пасадзіць у садзе бульбу. А справа гэтая патрабуе ўмення і акуратнасці: крыху загледзішся і параніш маладыя кволыя дрэўцы. Але Юля добра справілася з работай. І так усюды: на падрыхтоўцы глебы пад збожжа, на сяўбе, культывацыі, апрацоўцы бульбы — Юля працавала ўмела, перавыконваючы нормы.

Летні дзень яшчэ толькі пачынаецца, а Юля Васільеўна ўжо спяшаецца на веласіпедзе ў вёску Сідаровічы, дзе знаходзіцца праўленне калгаса, і папярэджвае старшыню:

— Иван Барысавіч, я сёння буду папар культываваць, трэба гаручае своечасова падвезці, бо прастойваць не збіраюся.

— Падвезем, Васільеўна, падвезем. І вадзіцы халоднай не забудзем прывезці.

Шмат гектараў узарала Юля Васільеўна Абушкевіч за 20 год!
Фота Ч. Мезіна

ЗА РУЛЁМ

Юля Васільеўна Абушкевіч (справа) — актыўны чытач калгаснай бібліятэкі.

Каля механічнай майстэрні Юля таксама робіць кароткі прыпынак: учора заказала вытачыць некалькі балтоў.

— Не турбуйся, Юля, — гаворыць памочнік брыгадзіра Павел Клопаў, — мы твой заказ зробім на выдатна.

Пад'ехаўшы да свайго трактара, Юля Васільеўна правярае мацаванні, падцягвае балты, змазвае хадавыя часткі машыны.

Акінуўшы позіркам прасторнае поле, Юля ўключае матор. За культыватарам цягнецца шырокая паласа чыстай ад пустазелля зямлі.

На поле прыходзіць аграном Кавалеўскі і любуюцца апрацаваным папарам.

— Не на жарт узялася, Васільеўна! Гектараў з 12 пракультывавала. Працуючы так, неўзабаве і сямігодку выканаеш, — гаворыць аграном.

— Мне, Сяргей Усцінавіч, сямігодка не менш

дзiesiąтка гадоў з плячэй скінула. Як падумаю, якое жыццё нас чакае, дык хутчэй хочацца час той наблізіць.

— Вось гэта і называецца працаваць па-камуністычнаму!

...Толькі з вячэрнім халадком спыніла Юля свой трактар. Ачысціла машыну ад пылу і разам з Андрэем Маркавым, які прышоў на змену, агледзела рухавік і хадавую частку.

— Усё ў парадку, Андрэй! Шчасліва табе працаваць!

...Стомленая, але задаволеная вынікамі рабочага дня, пайшла Юля дадому. З акна клуба яе паклікала бібліятэкарша Галіна Хлебнікава:

— Васільеўна, зайдзіце на хвіліну. Учора атрымала аповесць Граніна «Пасля вяселля», ды і для сына можна падабраць што-небудзь новенькае.

...За аकोліцай Юлю Васільеўну сустрэў дзевяцігадовы Коля.

— Мамачка, пракаці на веласіпедзе. Я сёння дапамагаў бабулі бульбу абіраць і сам прапалоў градку з цыбуляй.

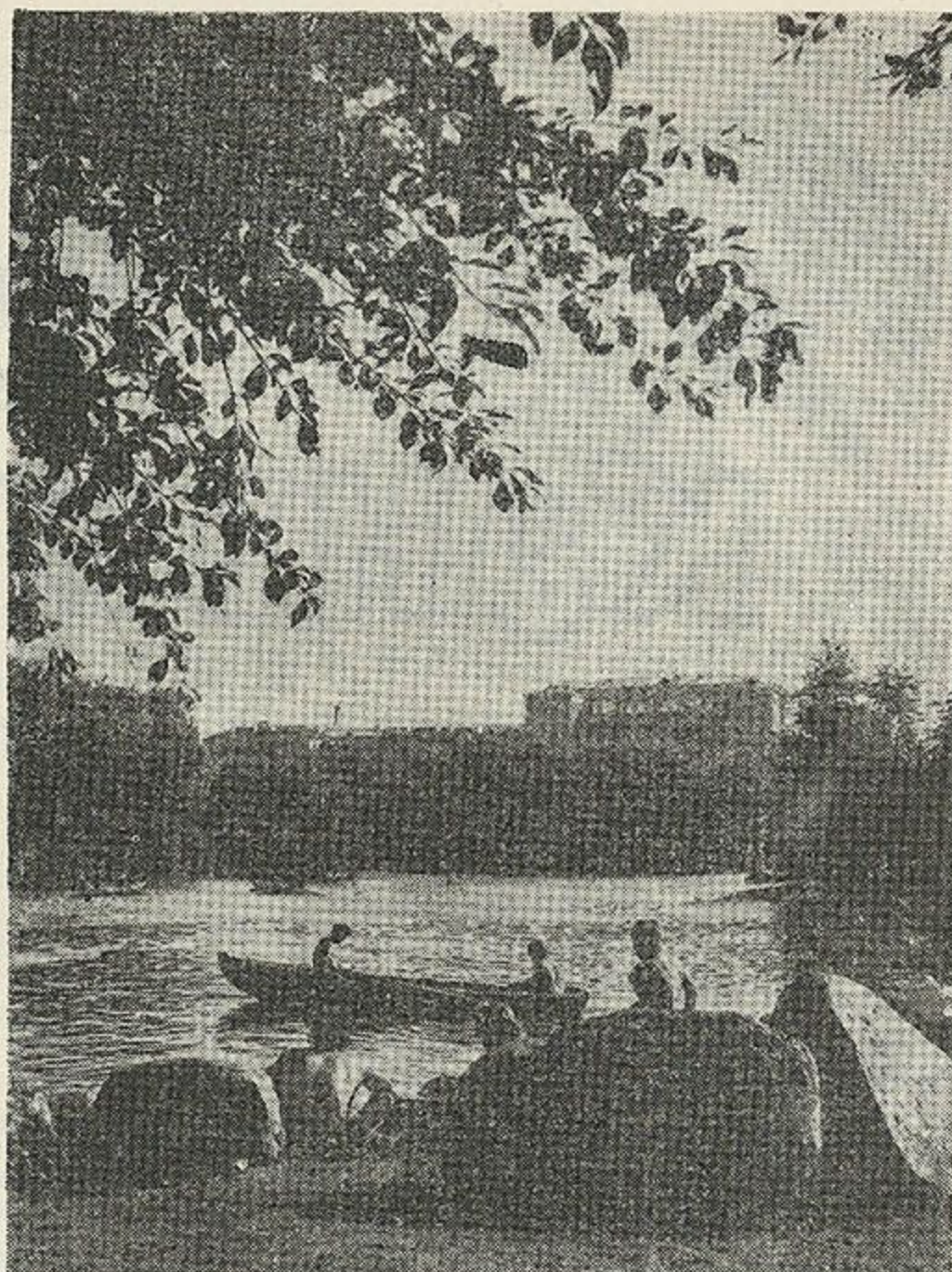
— Ты ў мяне маладзец, будзеш добрым памочнікам, — усміхнулася Юля Васільеўна і, абняўшы сына, пацалавала яго.

Цёплая летняя ноч ахутала вёску. У пакоі ціха. Праз адчыненае акно даносіцца водар кветак. Зірнуўшы на гадзіннік, Юля закрывае кнігу. Скончыўся дзень, напоўнены натхнёнай радаснай працай.

А заўтра зноў барацьба за ўздым гаспадаркі, за да-тэрміновае выкананне велічнага сямігадовага плана.

Ч. МЕЗІН

Калгас «Расія»,
Магілёўскі раён.

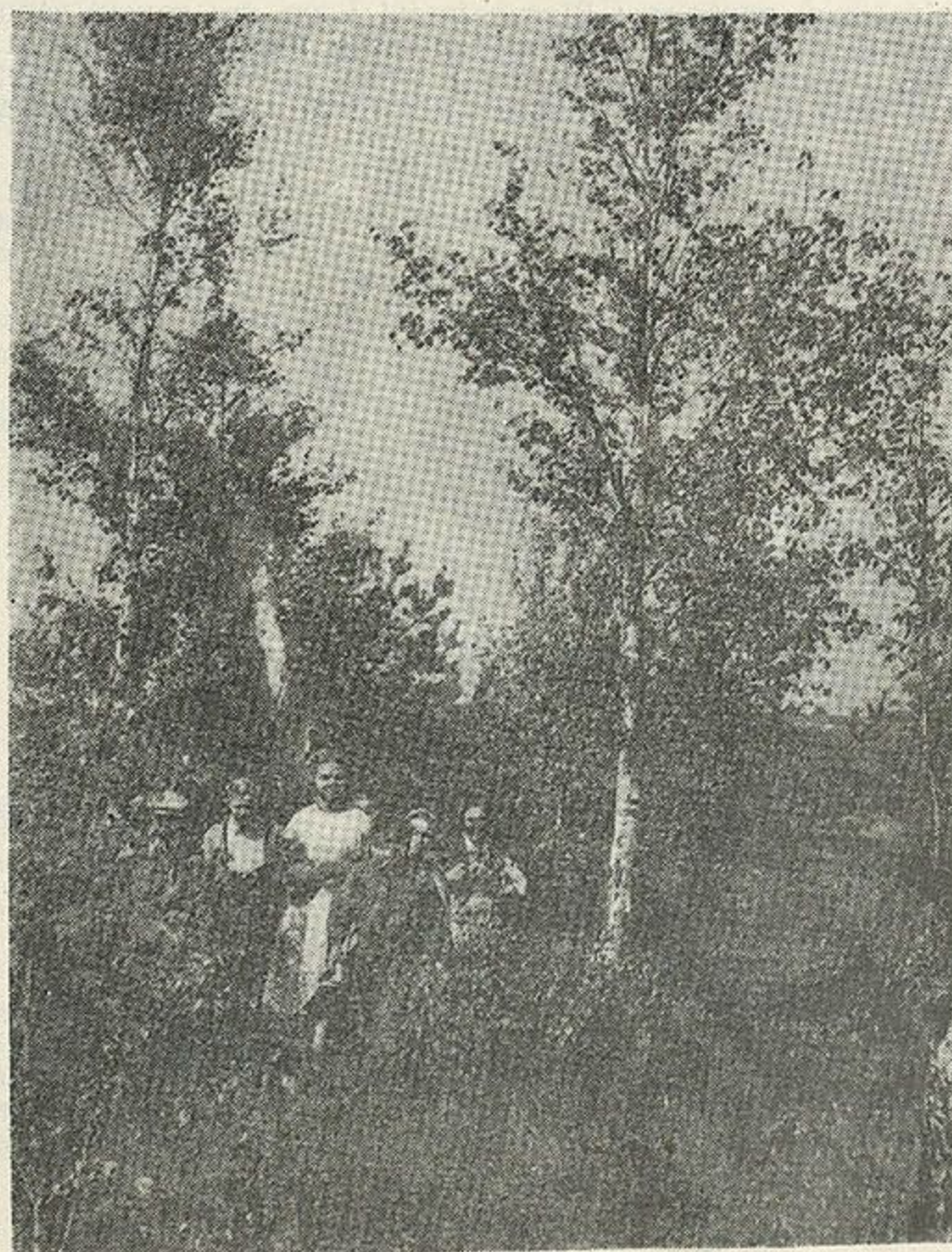

Як прыемна ў гарачы летні дзень пасядзець на беразе рэчкі або возера, пакатацца на лодцы. Добра пахадзіць па лясных сцежках з рунзаком за плячыма, адпачыць ля вогнішча! Вакол Мінска шмат прыгожых мясцін. Тысячы мінчан праводзяць свой выхадны дзень у парках, сніверах, на возеры, у турысцкіх паходах.

На верхнім здымку: у выхадны дзень на Камсамольскім возеры.

Унізе: школьнікі Мінска ў турысцкім паходзе.

Фота П. Нікіціна.

Ружовы Канверт

Л. ВІРНЯ

(СКЕТЧ)

ДЗЕЮЧЫЯ АСОБЫ:

ВІКТАР ІЛЫЧ.

ЛЮБАША — яго жонка.

ВАСІЛЕК — іх сын, дашкольнік.

Невялікая, але ўтульная гасціная, з левага боку дзверы ў спальню, адкуль выходзіць узрушаная Любаша з томам энцыклапедыі на літару «Р». Яна забралася на канану і хуценька перагортвае старонкі.

ЛЮБАША (мармыча). Рэ-рэакцыя... Рэбус... Рэвізія. Ага, вось яно, слова «Рэўнасць!» (Чытае). «Рэўнасць ператварае чалавека ў звер... шалее ад заўзяттай недаверлівасці... У раўнівага з'яўляецца пакутлівае сумненне ў чыёй-небудзь вернасці, у каханні, у поўнай шчырасці, адданасці... Пакуты рэўнасці даводзяць часам да... да шаленства!» (Крычыць.) Няпраўда гэта! Я і не падумаю раўнаваць! Рэўнасць... Ух ты! (Шпурляе кнігу і трапляе ў статуэтку Венеры. Венера падае на падлогу і разбіваецца на друзачкі). Туды табе і дарога, красуня бязрукая! (Нервова ходзіць па пакоі.) Доўга ты нешта затрымліваешся, паважаны Віктар Ілывіч! І дзе яго толькі чэрці носяць? (Паглядае зноў на гадзіннік, пагражае кулаком.) Ну, пачакай жа, атрымаеш у мяне, галубок, на арэхі! (Чуюцца крокі.) Ідзе! Пазнаю мілага па паходцы, (Хуцень-

Мал. В. Швяцова

ка паднімае том энцыклапедыі, падбірае асколкі.) Вось што засталася ад цябе. Адны асколкі!

Адтыняюцца дзверы і ўваходзіць муж.

ЛЮБАША (не можа схаваць злосць). Ну, вось з'явіўся, сакол мой ясны. Прыпёрся, нарэшце...

ВІКТАР ІЛЫЧ. Нарэш-шце!.. І чаго ты, Любаша, усё шыпіш і шыпіш?

ЛЮБАША. Шыпіць змяя, а я... чалавек. (Уедліва.) Дзе ж гэта ты, мой любенькі, прападаеш так позна? Прыстойныя людзі даўно ўжо дома, а ты дзесьці ўсё лётаеш!

ВІКТАР ІЛЫЧ. Так позна? Ды што з табой, маладзіца? Глянй на гадзіннік.

ЛЮБАША. Глядзела ўжо і на гадзіннік і...

ВІКТАР ІЛЫЧ. І на службу званіла?..

ЛЮБАША. А ты як скрозь зямлю праваліўся. Думаеш, не ведаю, дзе цябе нячысцік носіць і... перад кім ты завіхаешся? Ведаю! Усё, Віценька, ведаю! Але не думай, што раўную. Не думаю раўнаваць, хоць і ведаю...

ВІКТАР ІЛЫЧ. Усё ведаеш? Гм...

ЛЮБАША. Шыла ў мяшку не схаваеш... Яно вытыркае.

ВІКТАР ІЛЫЧ. Ды што з табой? Няўжо зноў чорная кошка табе дарогу перабегла?

ЛЮБАША. Перабегла! Лепш сказаў бы пераехала! Ды толькі не нейкая і не чорная, а... рыжанькая з чырвонымі кіпцюрыкамі ды шэрымі хітрымі вочкамі... Хіба з такой кошачкай ты нідзе не сустракаўся?

ВІКТАР ІЛЫЧ. Не абавязкова ж мне з усімі кошкамі знацца! Даўно ўжо на гарышча хаты не лазіў! Там іх, напэўна, цэлы статак.

ЛЮБАША. А тую, што Мурачкай клічуць? Мабыць, і з ёю знацца не хочаш?

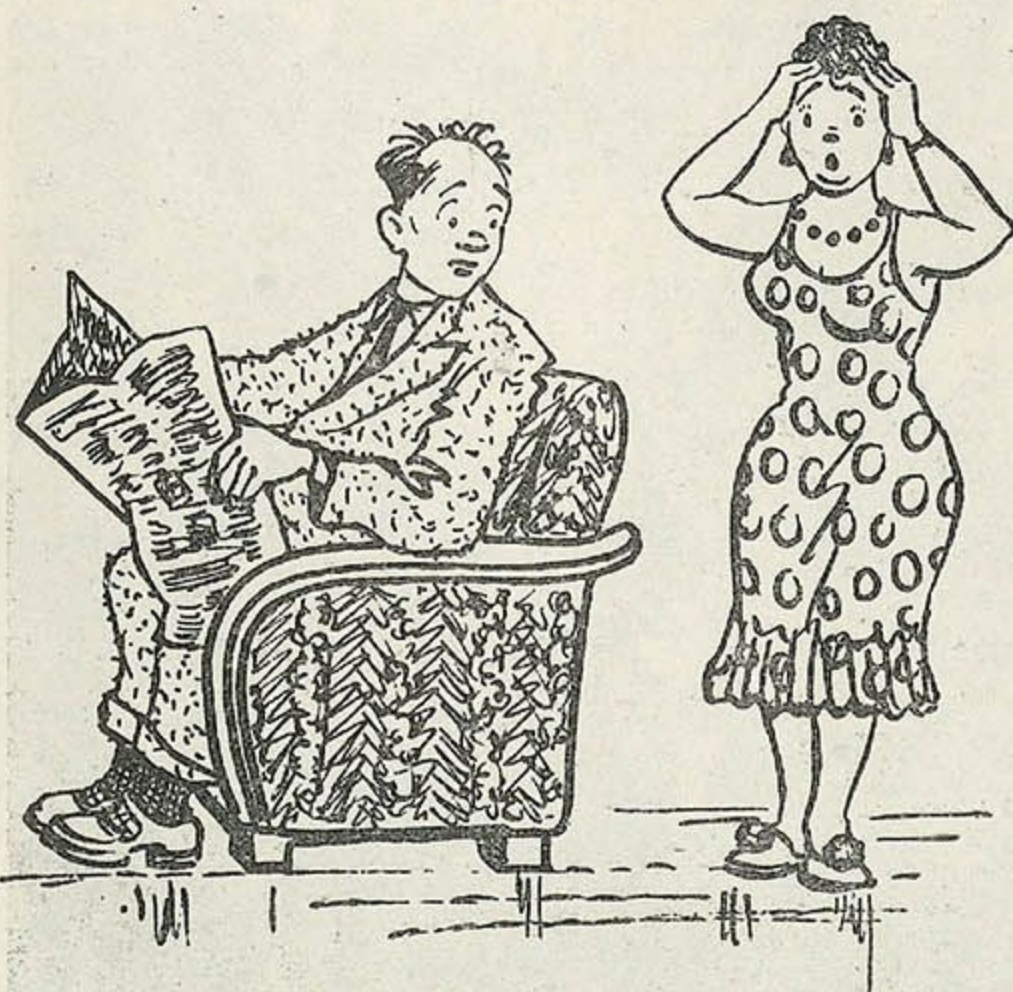
ВІКТАР ІЛЫЧ (разгублена). Му-мурачкай?! Якая там яшчэ Мурачка?

ЛЮБАША. Якая?! Залатая! Ды тая, што ў вашай бухгалтэрыі лапкамі костачкі на лічыльніках перабірае... Вось так! (Пераймае.)

ВІКТАР ІЛЫЧ. А-а-а! Маруся Шаўцова? Табе гэта снілася ці бабка наваражыла?

ЛЮБАША. Тут, даражэнькі, і варажыць няма чаго. Людзі на ўласныя вочы бачылі, як ты разам з гэтай самай Марусей... (Любаша прыкладае хустачку да вачэй.)

ВІКТАР ІЛЫЧ (са здзіўленнем). Што-о? Пачакай, пачакай! Што «разам»? (Паўза.) Ну, кажы ўжо, што яны такое гэткае бачылі?

ЛЮБАША (плача). Каб мне тое ніколі ўжо не бачыць, што я чула.

ВІКТАР ІЛЫЧ (з крыўдай). Чула! Адна нешта чула, другая штосьці бачыла. Зноў, відаць, Малання наплявузгала?

ЛЮБАША. І не Малання зусім. Не сляпыя ж людзі. Выходзіш разам з ёю з дзяржбанка і аглядаешся па баках, як злодзей нейкі... (Усхліпвае.) І яшчэ бачылі, як ты завіхаўся каля той Муркі—кошык ёй падносіў...

ВІКТАР ІЛЫЧ. Ой, Любаша, Любаша! А як жа інакш? Мужчынская ветлівасць.

ЛЮБАША (быццам да каго іншага звяртаючыся). І адкуль у яго ўзялася мужчынская ветлівасць? (З тонкай іроніяй.) І ў машыну дагодліва падсаджаў яе, і збродлівымі вочкамі падміргваў, і салодзенька ўсміхаўся, і такім быў лагодненькім ды мякенькім, што хочы ты да скулы прыкладай... Кавалер ды годзе! А дома... быццам чужы!

ВІКТАР ІЛЫЧ (круціць галавой). Ох, і здорава ж у цябе разведка працуе!

ЛЮБАША. На злодзею і шапка гарыць.

ВІКТАР ІЛЫЧ (іранічна). Прыціснула ты мяне, Любаша, да сцяны бяспрэчнымі довадамі. Што ж, цяпер мне нічога не застаецца як чыстасардэчна прызнацца, бо, як кажуць, «за прызнанне меншае пакаранне». Усё гэта, Любачка, было: і машына, і «яна». Быў і кошык, ды яшчэ мех з цэлай торбай! І ўяві сабе, майстрыха на фантастычныя здагадкі, такое незвычайнае здарэнне ды сярод белага дня. Гэта ж цэлы раман! А прыгоды! Пальчыкі абліжаш!

ЛЮБАША (яму ў тон). Вось табе і наплявузгалі! Сам прызнаўся, што ўсё гэта было! Але не думай, што я раўную. Мне толькі сорам за бацьку сям'і, які сярод белага дня гоісае на машыне з нейкаю Муркай...

ВІКТАР ІЛЫЧ. З такім каштоўным скарбам, галубка мая, пеша хадзіць не выпадае.

ЛЮБАША. Вось табе і на! Цяпер ужо я даведлася, што такі дарагі скарб, як тваю Мурку, толькі на «пабедах» воззяць, што паважаны галоўбух па сумяшчальнасці з'яўляецца яшчэ і целаахоўнікам такога скарбу, як Маруся Шаўцова.

За дзвярыма чуецца песня, якую пад тупат ног спявае дзіцячы голас:

«Любата! Любата!
Мы вязём з сабой ката,
Чыжыка, сабаку,
Пецьку, забіяку,
Абязьну, папуга!—
Вось кампанія якая!»

ВІКТАР ІЛЫЧ (смяецца). «Любата!» Веселун!

ЛЮБАША. Па татку і дзіцятка. (Скрозь слёзы.) І не сорам табе перад хлопчыкам? Яна ж, калі хочаш ведаць, не варта і майго атопка! А ты на яе паквапіўся. Пачакай жа, Маруся! Сустрэнешся ты мне. (Робіць энергічны жэст і пагражальным тонам.) «Ці нельга для прагулак знайсці далейшы завулак?» Я табе пакажу, дзе ракі зімуюць...

ВІКТАР ІЛЫЧ. Толькі на ўсякі выпадак улічы, што ў гэтай дзяўчыны ёсць надзейны заступнік.

ЛЮБАША (з яшчэ большай злосцю). Ты-ы-ы? (Хапаецца за галаву.) Не сароміцца мне гэта проста ў вочы казаць! Гора ж ты маё горачка! І хто мог падумаць, што ў іх ужо так далёка зайшло?..

Увальваецца Васілёк, працягваючы спяваць:

«Сварыцца нам не трэба,
І можна ўсіх любіць».

ЛЮБАША. А божачка ж мой, усе гузікі павыдзіраны. Увесь абшарпаны. Дзе ж ты гэта качаўся?

ВАСІЛЁК. На катку коўзаўся!

ЛЮБАША. На каго ты цяпер падобны?

ВАСІЛЁК. Гэта ўсё Вова нарабіў.

ЛЮБАША. Шаўцоў? Ну і даліся мне ў знакі Шаў-

цовы! (Да Васілька.) Ідзі на кухню і прывядзі сябе ў парад. Чуеш?

ВАСІЛЁК. Чую, чую, мамачка. (Выходзіць.)

ЛЮБАША. Апанавалі. З усіх бакоў пад'язджаюць. Гэты разбойнік Вова да сына, а яго мілая сястрычка да яго бацькі.

ВІКТАР ІЛЫЧ (перабівае). Пад'язджае, пад'язджае! А сама дакацілася ўжо, што далей і ехаць няма куды.

ЛЮБАША. Бачыш, не сына абараняе, а чорт ведае каго.

ВАСІЛЁК (заходзіць). Але ж я яму чолту лыжаму так ласпісаў молду, што і лодная мамка не пазнае.

ВІКТАР ІЛЫЧ. І адкуль у цябе, Васілёк, гэтая праклятая звычка? «Чолт! Молда!»

ЛЮБАША (да Васілька). Ідзі адсюль у спальню! (Васілёк выходзіць.) Прыстаў да хлопчыка, як сляпы да плоту. Ад Вовы і яго сястрычкі розуму набраўся (плача). А ў бацькі свой інтарэс. Рыжая лісіца ў вачах мітусіцца! Палюбойся ж цяпер, да чаго яны давялі майго хлопчыка, маё птушанё.

ВІКТАР ІЛЫЧ. Да катка давялі і навучылі тваё птушанё на каньках лётаць.

ЛЮБАША. Я не хацела пры Васільку гаварыць. Гэта ж яна падлашчваецца да хлопчыка, каб потым лягчай было мяне, родную матку, са свету белага зжыць. Ну і няхай. Ой, давядуць яны мяне да таго, што забяру Васілька і пайду хоць на край свету. Вось калі ты ўсцешышся.

ВАСІЛЁК (выглядае з-за дзвярэй спальні). Мама, а далёка той клай свету?

ВІКТАР ІЛЫЧ (хапае яго, смяецца). Вось я табе, папугай, цяпер пакажу, дзе той край свету і на чым ён стаіць!

ВАСІЛЁК (вырываўся). А я сам туды паскачу.

ВІКТАР ІЛЫЧ. А я даганю цябе, жэўжык, вось чым! (Узяў папужку і гоніцца за сынам, крэслы падаюць, Васілёк забег у спальню, бацька прытрымлівае дзверы.) Ага, трапіў, браце, у палон!..

ЛЮБАША (з іроніяй). Сам ты трапіў! Ой, як трапіў шчупачок на кручок!..

ВІКТАР ІЛЫЧ. Не на кручок, а да кумкі на язычок! І кінь ужо ты лухту малоць!

ВАСІЛЁК (за сцэнай):

«І можна ўсіх любіць».

ВІКТАР ІЛЫЧ. Чуеш? (Басам.) «І можна ўсіх любіць!..»

ЛЮБАША (злосна). Асабліва рыжую кошачку!

ВАСІЛЁК (зноў выглядае з-за дзвярэй). І я таксама кошачку люблю. Мама, возьмем кісачку, і я буду з ёю гуляць.

ЛЮБАША. Няхай з ёй нячысцік гуляе. Колькі разоў я табе, неслух, казала: сядзі ў спальні?! (Зачыняе дзверы). Некаторыя ўжо дагуляліся... Ну проста дзіву даешся, на што чалавек мог паквапіцца? На Мурку!

ВІКТАР ІЛЫЧ. А што? У ёй, здаецца, штосьці такое гэткае ёсць. У кожным разе ёсць асобы, якім яна вельмі падаецца...

ЛЮБАША. Ты пра гэта ўжо казаў і асмельваешся паўтараць тое ж самае ў вочы?

ВІКТАР ІЛЫЧ. Дык гэта ж праўда!

ЛЮБАША. Праўда? (Глядзіць на яго пільна.) Няўжо?..

ВІКТАР ІЛЫЧ. Так, так! А наш рахункавод Пеця Галкін? Колькі гадоў па ёй сох... (Спявае):

«Вохці мне вох,
На балоце мох.
Хлопец па дзяўчыначцы
Сем гадоў сох...»

ЛЮБАША (перабівае). Тады сох Пеця, а цяпер ты, бядак, высыхаеш?!

Званок. Васілёк выскачыў са спальні, ляціць да дзвярэй і, пераймаючы бацьку, спявае: «Вохці мне вох... на балоце мох...» Вяртаецца з пісьмом і працягвае: «Хлопец па дзяўчыначцы сем гадоў сох...»

ЛЮБАША. Пісьмо-о? Ад яе! Дай сюды! Ідзі ў спальню! Каму я кажу, га? Вось яно што! Ага! Ружовы канверт! (Усхліпвае.) Колер кахання! (Разрывае са злосцю канверт, праглядае і паступова мяняецца ў твары.) Ой, што гэта? Людцы добрыя! Запрашэнне на вяселле? (Чытае ўголос.) «Мы, Маруся Шаўцова і ваш лепшы сябра,

Пятро Галкін, запрашаем вас, Віктар Ільч, разам з вашай жонкай, Любашай Сяргееўнай, на наша вяселле...» Вось табе і Мурка! (Паўза.) Дык чаму ж ты, Віцька, маўчаў? ВІКТАР ІЛЬЧ. А з якой радасці я павінен быў крычаць?

ЛЮБАША. Хіба вяселле ў людзей для цябе не радасць?! Глядзі ты на яго. Трэба ж павіншаваць маладых! (Набірае нумар.) Хто гэта? Мне Марусю! Ой, Мурачка, даражэнькая! Як жа я рада за вас! Ого, у Пеці, я бачу, губа не дура! Такую дзяўчыну залучыў. Ну і ён жа, скажу табе, хлопец — дай божа кожнаму. Не кожнаму, а толькі табе? Ха-ха-ха! Бачыш ты? Ну і правільна. І я той жа думкі трымаюся. Праўду я кажу, Віценька?

ВІКТАР ІЛЬЧ (выхоплівае трубку). Не сумнявайцеся, Маруся. Ад гэтай думкі Любаша ні на крок не адступіць.

ЛЮБАША (у трубку). Ну і малайчына ж ты! Я і мой Віця так за вас рады, так рады...

ВАСІЛЁК (зноў выскаквае са спальні). І я... І я... І я...

ЛЮБАША. І Васілёк! Усе мы ад шчырага сэрца віншваем вас, жадаем шчасця і ўзаемага кахання... Што? А як жа! Прыдзем, абавязкова прыдзем... Ого! І яшчэ як паскачам на вашым вяселлі! Аж небу гарача стане. Перадаць свату, каб не пазніўся! Гэта Віктар Ільч сватам быў?! Ха-ха-ха! Вось не думала, што ў майго мужа такі талент. (Трымае тэлефонную трубку і, глядзячы радасна на Віктара Ільча і на сына, спявае і скача):

«Прышоў на вяселле наш сваток,
Павязаўшы крыжам рушнічок».

Хорам:

«Усе казалі сват наш вельмі харош,
Ажно ў свата доўгі буслаў нос».

ВІКТАР ІЛЬЧ. Прашу не абражаць!

ЛЮБАША. Ды сціхні ты, дзюбаносы! (Спявае):

«Барадою сватка патрасі,
Маладзіцам чарку паднясі».

ЛЮБАША. Ну бывай! Хутка ўбачымся! (Павесіла трубку, замітусілася.) Ой, Віценька, бяры грошы і бажым хутчэй за падарункам для маладых, а правільней для... дарагога скарбу, які ты ў «пабедзе» вазіў.

ВІКТАР ІЛЬЧ. Эх, дурненькая, гэта ж быў скарб для ўсіх!

ЛЮБАША (мацае яго лоб). Ты што, з глузду з'ехаў? Як гэта для ўсіх?

ВІКТАР ІЛЬЧ. А ты думала: везлі мы з банка торбу грошай ды яшчэ кошык з коптарам для сябе? Гэта ж зарплата для ўсіх супрацоўнікаў.

ЛЮБАША. Ну, дык хадзем хутчэй, Віценька! (Мітусіцца, хапае кошык.)

ВІКТАР ІЛЬЧ. Э, не! (Забірае ў яе кошык.) Я панясу!

ЛЮБАША (весела ўсміхаецца). Кавалер дый годзе!

ВІКТАР ІЛЬЧ. А хіба можна інакш? Мужчынская ветлівасць!

ЛЮБАША. Ну пойдзем, мужчынкі!

ВАСІЛЁК. І я?

ЛЮБАША. І ты пойдзеш. Хіба ж ты не мужчына? Пойдзеш з намі, скарб мой дарагі.

Выходзяць і разам спяваюць:

«Сварыцца нам не трэба,
І можна ўсіх любіць!»

ЛЮБАША (пераймаючы мужа, басам):

«І можна ўсіх любіць!»

ВІКТАР ІЛЬЧ. І рыжую Мурачку?

ЛЮБАША. А чаму ж не? Прыстойная, дзівосная дзяўчына!

АБ ЗАБАБОННЫХ

Адным з самых пашыраных перажыткаў мінулага з'яўляюцца забабонныя прыкметы.

Адкуль яны паходзяць і што сабою ўяўляюць?

У шматвяковай суровай барацьбе з грознымі сіламі прыроды чалавек паступова набываў правільныя звесткі аб ёй. У працэсе працы яна раскрывала перад чалавекам свае таямніцы, пачынала служыць яго інтарэсам.

Веды людзей аб прыродзе былі цесна звязаны з прыкметамі, якія з'яўляліся вынікам назірання. Плады шматвяковых назіранняў перадаваліся з пакалення ў пакаленне, выліўшыся ў вялікую колькасць правільных прыкмет. Такія прыкметы паказваюць сувязь паміж рознымі з'явамі прыроды, іх паслядоўнасць і заканамернасць.

На працягу стагоддзяў жыццё людзей залежала ад сельскай гаспадаркі, якая забяспечвала асноўнай масай прадуктаў. Неўраджаі выклікалі працяглы голад, масавае выміранне людзей. Зусім натуральна, што людзі імкнуліся прадбачыць вынікі сваёй працы, даведацца, ад якіх умоў залежыць добры ўраджай. Назіранні прывялі людзей да вываду, што ўраджай у значнай ступені залежыць ад надвор'я. Нездарма ў народзе склалася прыказка: «Сей пад пагоду, будзеш есці хлеб год ад году». Такія прыкметы аб надвор'і, як «Снег глыбокі — хлеб добры», «Май халодны — год хлебарадны», «Начная раса — да яснага дня», «Няма расы — на дождж», «Духата без навалніцы не абыдзеца», вядомы ўсім народам, якія займаюцца сельскай гаспадаркай.

Аднак побач з правільнымі прыкметамі ў народзе доўгі час жыўць розныя забабонны. Гэтыя фальшывыя прыкметы сведчаць аб няправільным разуменні прыроды, аб веры ў існаванне нейкай таямнічай сілы, скрытай ад розуму людзей, у звышнатуральную сувязь паміж прадметамі і з'явамі.

Забабонныя прыкметы ўзніклі ў перыяд дзяцінства чалавецтва. Перад першабытнымі людзьмі адкрыўся велізарны, неведомы свет. Ён палохаў чалавека, на кожным кроку пагражаў яго жыццю. З каменнымі прыладамі чалавек быў бяссільны перад грознымі з'явамі прыроды. Рака залівала нівы і жыллё, маланка забівала лю-

дзей і іх жывёлу, людзі гінулі ад дзікіх звяроў і эпідэміяў.

Бяссільны першабытных людзей у барацьбе з магутнымі стыхійнымі сіламі парадзіла ў іх фальшывае ўяўленне аб навакольным свеце. Абсяг зразумелага быў бясконца малым у параўнанні з тым, што было незразумелым, што пагражала чалавеку голадам, хваробамі, смерцю. Побач з карыснымі ведамі людзі набывалі недарэчныя ўяўленні аб тым, што нібыта ў кожнай з'яве і прадмеце ёсць нешта таямнічае і звышнатуральнае.

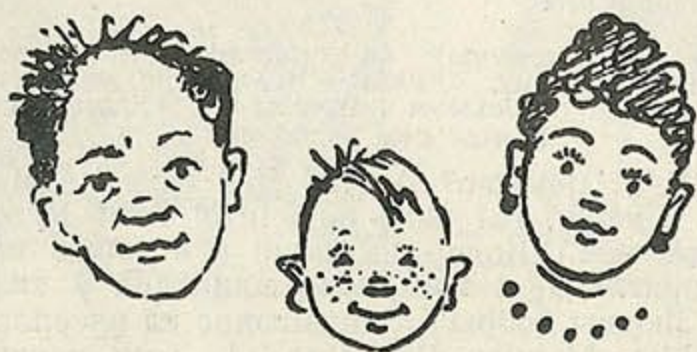
Забабонныя прыкметы на працягу тысячагоддзяў падтрымліваліся рэлігіяй. Яна вучыць, што над матэрыяльным светам існуе звышнатуральны, які нібыта складаецца з душ памёршых, д'яблаў, анёлаў і да т. п.

Шмат забабонных прыкмет узнікла ў выніку бязлітаснай эксплуатацыі, жабрацкага становішча працоўных. У 1913 годзе ў Расіі 30 тысяч памешчыкаў мелі столькі ж зямлі, колькі 10 мільёнаў сялянскіх двароў. У вёсках панавалі галечка і бяспраўе. Да 1903 года сялян секлі розгамі. Эксплуататарскія класы свядома насаджвалі сярод народа самыя дзікія і недарэчныя забабонны. «Навука для выбраных, рэлігія — для народа» — пад такім лозунгам ішло выхаванне працоўных. Народ ва ўсім пачаў бачыць прыкметы «добра» і «зла».

Прыкмета «разбіць лустэрка — на смерць» узнікла ў той час, калі людзі не ведалі законаў вышэйшай нервовай дзейнасці, закона адлюстравання святла. Яны меркавалі, што ўнутры чалавека знаходзіцца яго звышнатуральны двойнік — душа. Назіраючы сваё адлюстраванне ў вадзе, людзі думалі, што бачаць душу. Пазней, калі з'явілася лустэрка, людзі пачалі ўяўляць, што разбіць яго — значыць забіць сваю душу.

Старажытныя славяне пакланяліся душам продкаў, верылі, што яны ахоўваюць ад усякай небяспекі. Таму шмат прыкмет звязана з верай у духаў. Уяўленне, што праз парог нельга размаўляць, вітацца або развітвацца, узнікла таму, што парог лічыўся месцам, дзе жылі духі, якія абаранялі ўваход у жыллё. З гэтай мэтай славяне ў глыбокай старажытнасці хавалі сваіх нябожчыкаў пад парогам дома.

Напэўна ні з адной жывё-

П Р Ы К М Е Т А Х

лінай не звязана столькі не-
дарэчных прыкмет, як з кош-
кай. Можна часам і цяпер на-
зіраць, як чалавек раптам
спыняецца, бы ўкапаны, заў-
важыўшы, што дарогу пера-
бгае кошка. Па паводзінах
кошкі «вызначаюць» приход
гасцей, настрой гаспадароў
дома і да т. п. Уяўленне аб
звышнатуральных якасцях
кошкі зарадзілася ў стара-
жытнасці. Бясшумнасць, хут-
касць і спрытнасць хады,
здольнасць бачыць у цемры
прыпісвалася звышнатураль-
наму. У старажытным Егіп-
це кошка лічылася свяшчэн-
най жывёлай. Іншыя народы
ўяўлялі, што кошка трымае
сувязь з духамі, якія прыно-
сяць людзям няшчасце. А
жывёла, падуладная злым
духам, лічылася «нячыстай».
Грунтуючыся на гэтых забаб-
онах, іудзейская рэлігія за-
бараняе веруючым яўрэям
есці свіное мяса.

З верай у існаванне злых
духаў звязана і прымета
«Першы апрэль — нікому
не вер». А чаму ж гэтая дата
лічылася днём ашуканства?
Шмат бед прыносіла людзям
зіма: холад, голад, хваробы.
Людзі верылі, што тут віна-
ваты дух зімы — злая старая
бабуля. Першага красавіка
яны хавалі злога духа зімы
і сустракалі вясну. Чучала
злога духа спальвалі. Пры-
чым пераапрашаліся, надзя-
валі маскі, каб злая старая
не магла знайсці віноўнікаў
сваёй пагібелі. Адсюль пай-
шоў звычай веснавага маска-
раду і на вер'е, што першага
красавіка — дзень ашукан-
ства.

Яшчэ і зараз многія людзі
вераць у шчаслівыя і нешча-
слівыя лікі. Асаблівай «па-

пулярнасцю» карыстаецца
лік трынаццаць. Колькі звя-
зана з ім страшных расказаў
і недарэчных прыкмет. У ка-
піталістычных краінах ула-
дальнікі дамоў пазбягаюць
нумара 13. У гасцініцах, на
караблях няма нумароў пад
гэтым «праклятым» лікам.
Лічыцца, што трынаццаты
год жыцця — найбольш не-
бяспечны для чалавека. Як
перажытак старога, захавалі-
ся гэтыя прыкметы і ў нас.
І цяпер яшчэ можна пачуць,
што трынаццатае чысло ме-
сяца або экзаменацыйны бі-
лет пад нумарам 13 — не-
шчаслівыя.

Як узніклі гэтыя забабоны?

Цяпер найбольш пашырана
дзсятковая сістэма лічэння.
Але ў старажытным Кітаі, у
Вавілоне, Рыме была двана-
цацірычная сістэма. Тузінамі
доўгі час лічылі і ў Еўропе.
Лік 12 зручны для лічэння,
бо дзеліцца на 2, 3, 4 і 6.
У старадаўнасці ён лічыўся
шчаслівым, а наступны лік —
таямнічым, страшэнным. Ка-
лі ім пачалі карыстацца, то
выявілася, што ён ні на што
не дзеліцца. Так і стала 13
«праклятым» або «чорта-
вым» тузінам.

Многа розных прыкмет
бытуе і сярод часткі вучнёў-
скай моладзі Вучні, якія ма-
ла працуюць, не вераць у
свае сілы, спадзяюцца на вы-
падак і часта аказваюцца ў
палоне недарэчных забаб-
онаў. У такіх білеты дзеляцца
на шчаслівыя і нешчаслівыя.
Многія вераць у шчаслівую
сукенку, гарнітур, якія га-
рантуюць добрую адзнаку.

Шмат шкоды прыносяць
забавонныя прыкметы сель-
скай гаспадарцы. Па прыро-
дзе сваёй яны антынавуко-

выя, бо надзяляюць прадме-
ты і з'явы такімі сувязямі,
якіх у сапраўднасці не існуе.
Раней уборка сена да «Пя-
трова дня» лічылася грахом.
У артыкуле «Забабоны з'я-
даюць мільёны пудоў сена»
А. М. Горкі пісаў: «З-за поз-
няга ўкосу мы трацім у се-
не 30—40% на якасці яго
ды столькі ж на колькасці,
таму што прападае атава. Се-
накос трэба пачынаць у тыя
дні, калі каласе трава, а
канчаць яго, калі трава цві-
це».

Розныя забавонныя пры-
кметы дэзарыентуюць лю-
дзей, трымаюць іх свядо-
масць у стане напружанасці.
Вера ў «добрыя» і «благія»
прыкметы прыгнятае чалаве-
ка, выклікае смутак і роспач.

У вершы «Ад прыкмет ап-
рача шкоды нічога няма»
У. Маякоўскі высмейвае та-
кія забабоны. Падавіўся ў

селяніна Ферапонта сын.
Кінуўся бацька па фельчара,
але спачатку сустрэўся са
свяшчэннікам, потым з па-
хавальнай працэсіяй, а тут
яшчэ чорны кот дарогу пе-
рабег. Пакуль забавонны
Ферапонт шукаў абходных
шляхоў, сын памёр...

Выдатных поспехаў дабіў-
ся савецкі народ у галіне на-
вуковага і тэхнічнага прагрэ-
су. Яго дапытлівы розум і та-
ленавітыя рукі стварылі пер-
шыя ў свеце атамную элек-
трастанцыю, штучны спада-
рожнік Зямлі, штучную пла-
нету. Мы стаім на парозе
яшчэ больш грандыёзных за-
ваёў чалавечага розуму.

На фоне велізарных наву-
ковых поспехаў з пераканаў-
чай відавочнасцю выяўляецца
безгрунтоўнасць і шкоднасць
забавонных прыкмет.

І. МУРАУЁУ,
аспірант Інстытута
філасофіі АН БССР.

Як ёй бог не памог

Нездаровіцца Грыпіне:
Нейкі боль адчула ў спіне.
Не да доктара лячыцца,
А ў царкву пайшла маліцца.

Нізка кланяецца богу —
Лоб пабіла аб падлогу.
І прасіла, і маліла,
Каб ён даў здароўя, сілы.

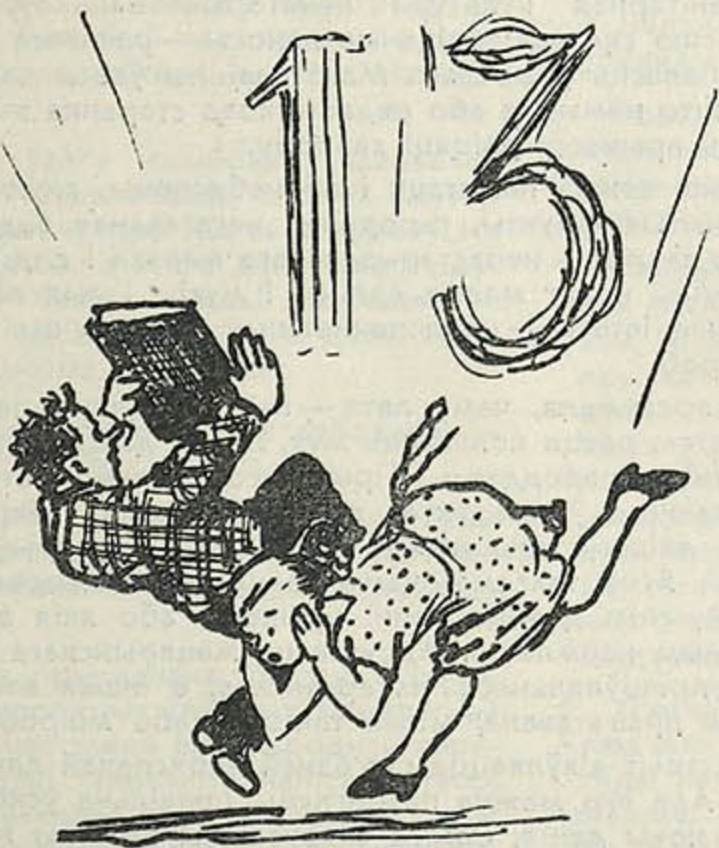
Прадала яна яечкі,
А за іх купіла свечкі.
Мела шоўку на спадніцу,
Адала на плашчаніцу.

Постам скораму не ела —
Пасінула, пахуднела.
Паглядзіце на Грыпіну:
Хоць кладзі ў дамавіну.

Не памог ёй «мілы божа».
Не памог і не паможа.
Узлавалася на бога,
Да ўрача пайшла нябога.

У бальніцы паляжала —
Паямчэла, ачуняла.
А ад божай дапамогі,
Пэўна, выцягнула б ногі.

Захар БІРАЛА

Мал. С. Выгоцкага.

НОВАЕ АБ СТАРОЙ ХВАРОБЕ

Кандыдат медыцынскіх навук
М. Д. КРЫЛОВА

Жанчына схілілася над дзіцячай калыскай і цяжка ўздыхнула. Яшчэ нядаўна шасцімесячны Коля быў зусім здаровы, весела ўсміхаўся сваёй маці, перабіраючы маленькімі ручкамі і ножкамі. Нішто не прадказвала небяспекі. Але вось ужо некалькі дзён малы неахвотна есць, асунуўся, стул у яго зрабіўся вадкі, вадзяністы.

«У каго з дзяцей не бывае паносу? — думала маці. — Пройдзе, напэўна».

Але ішлі суткі за суткамі, а паляпшэння не было. Уначы ў Колі раптам з'явілася моцная рвота, рэзка ўзнялася тэмпература. Маленькія грудзі пачалі дыхаць усё часцей і часцей. Хлопчык пачаў глуха, як дарослы, стагнаць. Устрывожаная маці звярнулася ў кансультацыю.

— Таксічная дыспепсія, — сказаў урач. — Дзіцяці пагражае сур'ёзная небяспека.

Колю тэрмінова змясцілі ў бальніцу. Людзі ў белых халатах пачалі ўпартую барацьбу за яго жыццё. Была прызначана строга дыета. З дапамогай падскурных і ўнутрывенных ўліванняў уводзілі дзіцяці салявы раствор, плазму крыві, каб аднавіць небяспечную страту вадкасці, якая разам з агульным атручваннем арганізма з'яўляецца адной з прычын смерці дзяцей ад таксічнай дыспепсіі. Урачы ўключалі ў барацьбу ўсё новую і новую зброю, каб вярнуць малога да жыцця. І нарэшце атрымалі перамогу над смерцю: маленькі Коля стаў паступова папраўляцца.

Што ж такое таксічная дыспепсія? Як яна развіваецца, чаму дзейнічае так разбуральна?

Захворванне, якое выклікаецца патагеннымі (хваробатворнымі) тыпамі кішэчных палачак, цяпер называецца каліэнтэрыт (калі — назва бактэрыі, а энтэрыт — запаленне тонкага кішэчніка).

Цяжкасць захворвання ў значнай меры залежыць ад узросту. Заражэнне з'яўляецца асноўнай небяспекай для дзяцей першых 7—8 месяцаў жыцця, асабліва нованароджаных і неданашаных, а таксама пры наяўнасці іншага захворвання; у здаровых дзяцей, якім больш паўтара год, цяжкія каліэнтэрыты сустракаюцца рэдка.

Справа ў тым, што кішэчная палачка вельмі пашырана ў прыродзе. Сустракаючыся з невялікімі дозамі гэтых мікробаў, чалавек паступова набывае пэўную ступень неўспрымальнасці, якая з цягам часу робіцца ўсё больш. Але грудныя малюткі не маюць броні імунітэту, для іх небяспечна любая доза хваробатворных палачак. Таму для малых дзяцей кожны выпадак паносу тоіць у сабе небяспеку.

Трэба, аднак, сказаць, што заражэнне далёка не заўсёды выклікае захворванне. Чым мацней дзіця, тым вышэй яго супраціўляльнасць інфекцыі.

Звычайна каліэнтэрыт узнікае востра, раптоўна. Але ён можа развівацца і паступова, пачынаючыся з лёгкага паносу, рвоты, і працягваюцца некалькі тыдняў, часам месяцаў. Перыя-

ды пагоршэння змяняюцца перыядамі паляпшэння. Атрута, якую выдзяляюць мікробы, распаўсюджваецца па арганізме дзіцяці, атручваючы кроў, печань, лёгкія; усё больш прыкметна выступаюць сімптомы таксікозу (атручвання). Часам, асабліва ў аслабленых дзяцей, неданашаных або тых, што знаходзяцца на штучным ускармліванні, з'яўляюцца ўскладненні.

Доўгі час таксічную дыспепсію лячылі амаль усляпую, адным толькі добрым доглядам, дыетай ды надзеяй на выратавальную прыроду. Толькі пасля адкрыцця сапраўднага ўзбуджальніка хваробы лячэнне яе стала на сапраўды навуковую аснову, зрабілася эфектыўным.

Цяпер вядома, што адна дыетатэрапія пры гэтым захворванні амаль не эфектыўна. Няма істотнай карысці і ад ужывання сульфамідных прэпаратаў. Такія магутныя антыбіётыкі, як сінтаміцын, леваміцэцін, стрэптаміцын, якія знішчаюць дызэнтэрыяльныя бактэрыі, малаактыўны ў адносінах хваробатворных рас кішэчных палачак. Больш моцным дзеяннем валодаюць у гэтых выпадках іншыя антыбіётыкі — тэраміцын, біяміцын, коліміцын, поліміксін.

Аднак нельга лячыць імі бессістэмна, без абавязковага кантролю ўрача. Справа ў тым, што пры недастатковых дазіроўках антыбіётыкаў шкоданыя палачкі не гінуць, а прыстасоўваюцца да лекаўства, набываючы да яго ўстойлівасць. Барацьба з такім узбуджальнікам ускладняецца. З другога боку, вельмі вялікія дозы антыбіётыкаў могуць атруціць дзіцячы арганізм.

Урачы, узброеныя спецыяльнымі прэпаратамі для распазнавання хваробатворных рас кішэчных палачак, устанавілі, што каліэнтэрыт — вельмі заразная хвароба.

У кішэчніку дзіцяці, у якога панос, могуць гняздіцца мільярды жывых, актыўных мікробаў. За што б ні ўзяўся такі хворы нямытымі рукамі, усюды застаюцца сляды яго нябачнага спадарожніка. Пялёнкі, бялізна, адзежа, пасуда — усё робіцца заразным. Кішэчныя палачкі месяцамі захоўваюцца на прадметах, у пыле. Доўга жывуць яны і ў вадзе, у харчовых прадуктах, дзе здольны таксама і размнажацца.

Нярэдка заразныя тыпы кішэчных палачак жывуць і ў кішэчніку зусім здаровых дарослых і дзяцей, не выклікаючы ніякіх сімптомаў. Такія людзі, нічога не падзаважаючы, сеюць вакол сябе мноства бактэрыі.

Некаторыя хваробатворныя тыпы кішэчных палачак могуць доўга існаваць у кішэчніку кароў, свіней, сабак.

Асабліва небяспечна, калі бактэрыі трапляюць у малако: гэта ж асноўны прыкорм грудных дзяцей. Малако — дасканалы пажыўнае асяроддзе для размнажэння кішэчных палачак і ўзбуджальнікаў іншых хвароб. Стараннае кіпячэнне малака — неабходная ўмова засцярогі дзіцяці ад дыспепсіі.

Грудныя дзеці амаль усе дні праводзяць у сваёй калысцы і мала кантактуюць са знешнім асяроддзем.

Нябачным палачкам цяжка было б дабрацца да малога, калі б яны не мелі магутнага саўдзельніка. Гэты саўдзельнік — нізкая санітарная культура некаторых бацькоў. Можна з упэўненасцю сказаць: дзіцячыя паносы — расплата за санітарную нядбаласць дарослых. Маці павінны ўвесь час памятаць аб тым, што нямытыя або недастаткова старанна вымытыя рукі могуць прынесці дзіцяці хваробу.

Не менш важна памятаць і аб небяспецы, якую нясуць на сабе нямытыя фрукты, гародніна, негатаваная вада, куплены на рынку тварог з непастэрызаванага малака і г. д.

Не меншы вораг малых дзяцей і мухі. Гэтыя лёгкакрылыя дакучлівыя істоты — небяспечнейшыя пераносчыкі разнастайных хвароб.

Зусім зразумела, чаму лета — пара дзіцячых паносаў. Менавіта летам расце колькасць мух, летам дзіця больш звязана са знешнім асяроддзем. Пры высокай тэмпературы хутчэй размнажаюцца ў прадуктах хваробатворныя мікробы. Ды і кішэчнік дзіцяці пры перагрыванні больш ўспрымальны да інфекцыі. Ясна таксама, чаму найчасцей захворвае кішэчнік у дзяцей, якім даецца ранні прыкорм або якія знаходзяцца на штучным кармленні. Адсутнасць мацярынскага малака павялічвае супраціўляльнасць іх арганізма, а іншая ежа, калі яна нядбайна прыгатавана, можа таіць у сабе мікробаў.

Каліэнтэрыт з'яўляецца сур'ёзнай небяспекай для маленькіх дзяцей. Але яго можна пазбегнуць, правільна ўскармліваючы і выходзячы дзіця, строга захоўваючы правілы гігіены.

Скарочаны артыкул з часопіса «Здаровье».

— Лавіся, рыбка, вялікая і малая!
Фотаэцюд В. Мельнікава.

ЦЁПЛА І ШЧЫРА...

...Маленькая дзяўчынка нерухома сядзела на заснежанай лаўцы гарадскога бульвара, шчытна засунуўшы рукі ў рукавы панашанага капюшона. Сядзела доўга, цярдліва пазіраючы ў адзін бок — відаць, некага чакала.

Першым звярнуў на яе ўвагу высокі шыракаплечы мужчына. Ён толькі што скончыў праводзіць пасяджэнне. Ад накуранага дыму ў яго балела галава, хачелася вольнага паветра. Аднаўляючы ў памяці ўсе спрэчкі, якія былі на пасяджэнні, мужчына быў задаволены сваімі паводзінамі... І раптам гэтая адзінокая дзіцячая постаць у вячэрнім снежным іскрамёце... Дзяўчынка не спалохалася незнаёмага чалавека і даверліва, усё па парадку расказала яму, як яна ўцякла з дому, бо прышоў п'яны тата; як села і чакае тут маму, каб папярэдзіць яе, што ісці дадому нельга: татка будзе біцца... А мама затрымалася таму, што сёння яна атрымлівае на заводзе кватэру. Яны з мамай цяпер будуць жыць удваіх і ніхто іх не будзе ні біць, ні лаяць. Нічога, што мама нядаўна толькі працуе на заводзе, дырэктар там, яна кажа, добры, і калі мама яму ўсё раскажа, ён адразу дасць ім кватэру.

Але «добры дырэктар» сёння маме кватэру «не даў»... І вось цяпер, стоячы перад гэтай маленькай дзяўчынкай, ён успамінаў і не мог сабе дараваць, чаму ён адмовіўся прыняць і выслухаць тую «новенькую» машыністку, якая хацела пагутарыць з ім па «асабістай справе»... У яго тады не было часу. Сёння на пасяджэнні яна таксама не сказала ніводнага слова... Гэта ўсё так. Але ж... Гэта ўсё неабходна выправіць. І неадкладна!

І ён паклаў сваю шырокую далонь на кволы плячук дзіцяці:

— У цябе і тваёй мамы будзе новая кватэра. Пабачыш, што будзе...

Апавяданне называлася «Сустрэча на бульвары». Гэта быў першы твор новага ў нашым друку аўтара — Ніны Навасёлавай.

Звяртала ўвагу глыбокая чалавечая праўда і ўсхваляванасць, з якой аўтар апавядаў чытачу пра лёс сваіх герояў. На бульвары іх было ўсяго двое, але і другія двое — бацька і маці дзяўчынкі — з ускоснай характарыстыкай іх дачкі стаялі перад вачыма, як жывыя.

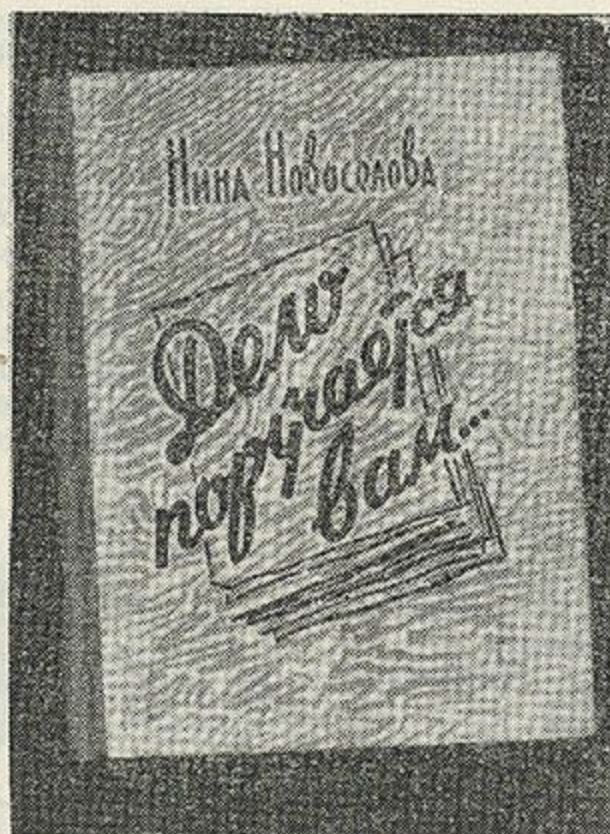
За першай ластаўкай — апавяданнем — з'явіліся і другія.

...І вось перад намі новы твор Ніны Навасёлавай, аповесць, выдадзеная ўжо асобнай кніжкай, — «Справа даручаецца вам...»

Аповесць прысвечана жыццю і рабоце нашых народных следчых, іх нялёгкай і ў той жа час такой высакароднай справе. Як і ўсякі таленавіта напісаны твор, аповесць захапляе і хвалюе чытача сваім зместам і ўменнем падаць гэты змест цікава і па-свойму арыгінальна.

Аповесць вельмі сугучна задачам і мэтам, якія стаяць перад савецкім народам у нашы дні. Нездарма такую велізарную ўвагу надаюць барацьбе з парушальнікамі савецкай законнасці наша партыя і ўрад. Нездарма ўвесь савецкі народ узняўся на гэтую высакародную барацьбу. Аднак яшчэ вельмі многа застаецца работы і нашым следчым органам, бо не перавялася яшчэ розная погань на нашай зямлі: і зладзеі, і хуліганы, і забойцы... Дні іх, як і самі яны, у нашай краіне злічаны... Але, як гаворыць з аповесці начальнік следчага аддзела Шчукін: «На наш век іх яшчэ хочацца»...

Таму такім напружаным і сапраўды цяжкім выдаецца першы год работы

ў маладога, толькі са студэнцкай лаўкі, следчага — Каці Смаленцавай.

Вось яна ў новым горадзе, сярод чужых, незнаёмых людзей і спраў... (хоць гэтыя «справы» ў інстытуце яна і старалася «вучыць добра»).

Старонка за старонкай — і ўсё паўней раскрываецца вобраз гэтай настойлівай, шчырай дзяўчыны — следчага «па прызначэнню», як цёпла, па-бацькоўску думае пра яе Шчукін. І сапраўды — адзін раз кроўна прыняўшы да сэрца людскія нягоды і радасці — Каця ўжо не можа адступіцца ад іх. «У мяне з'явілася зацікаўленасць да спраў... Магчыма, гэта дзіка, але ў кожнай крымінальнай справе я знаходжу надзвычайных людзей...»

Толькі з гэтай верай у «надзвычайных людзей» можна пражыць хоць і не заўсёды лёгкае, затое заўсёды шчаслівае жыццё. Каціна жыццё толькі пачынаецца. Але вакол яе сябры, яе старэйшыя таварышы, якія здольны ў цяжкі час па-

даць ёй руку і падтрымаць яе, падагрэць веру ў надзвычайных людзей.

Такі начальнік следчага аддзела Шчукін. «Атамная бомба» — выбух якой прыводзіць у страх усіх супрацоўнікаў. Аднак «выбух» — гэта толькі вынік шчырай заклапочанасці лёсам справы і лёсам яго таварыша следчага, які «павінен быць перш за ўсё чалавекам...»

Такое асноўнае патрабаванне Шчукіна да людзей гэтай нялёгкай прафесіі.

Шчырым дарадцам і сябрам, а потым і больш, чым сябрам, робіцца для Каці Смаленцавай Папоў — «ювелірных спраў майстра». Нездарма ўвесь апарат пракуратуры гаворыць аб ім няйначай, як з павагай. Нездарма сам Шчукін вымаўляе імя Папова не інакш, як з задавальненнем — гэта следчы па прызначэнню сапраўды! Старонкі кнігі, прысвечаныя Папову, чытаюцца з асаблівай цікавасцю. Лёс яго складаны і павучальны, і не дзіва, што Каця пацягнулася ўсёй сваёй істотай да гэтага надзвычайнага чалавека. Не дзіва, што з цягам часу з'явілася ў яе патрэба іграць вечарамі яму «яго» любімыя рэчы, з'явілася патрэба ў момант няпэўнасці і ваганняў звяртацца за парадай і падтрымкай у першую чаргу да яго, з'явілася і акрэслілася ў пэўную форму яе сардэчнае пачуццё.

«У мяне ёсць цудоўны, добры сябра! Бачыць яго і гаварыць з ім — сапраўднае шчасце, і я вельмі рада, што ён тут, са мной. Я яго вельмі, вельмі кахаю і стараюся быць такой, каб яму было радасна кахаць мяне».

Гэта з Кацінага пісьма Кірылу.

Герояў аповесці Навасёлавай нельга зблытаць. Кожны вобраз — гэта глыбока індывідуальны характар, заўсёды ярка акрэслены і запамінальны. Партрэтныя характарыстыкі заўсёды падпарадкаваны дынаміцы душы, таму яны жывыя, сагрэтыя цяплом тых пачуццяў, якімі падуладныя ў той ці іншы момант.

Аповесць «Справа даручаецца вам...» мае займальны сюжэт. Аднак займальнасць тут служыць не дзеля займальнасці (што нярэдка сустракаецца ў літаратуры) — яна ў аповесці абумоўлена падзеямі і паводзінамі герояў, якія ўвесь час знаходзяцца ў абставінах, не падобных на тыя штодзённыя, у якіх знаходзімся мы, чытачы.

Кніга мае пазнавальны і выхаваўчы характар. «Хлеб» работнікаў следчых органаў нялёгкі, і справы іх нам не бачныя, высакародныя і гуманныя.

Кніга напісана добрай мовай, якая, як і героі кнігі, мае сваю цёплую трапяткую душу. Гэта вялікае шчасце для пісьменніка. І для чытача таксама: ён атрымаў і з задавальненнем прачытае новую цікавую кнігу.

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Справа даручаецца вам...

[Урывак з аповесці]

* * *

Каця паднялася па лесвіцы абласной пракуратуры і пастукалася ў кабінет Шчукіна, — яна хачела развітацца з ім перад ад'ездам у адпачынак.

Шчукін сядзеў ля адчыненага акна, завешанага белай паперай, і, як відаць, пакутаваў ад спёкі.

— Прабачце, — буркнуў ён, зашпільваючы каўнер кашулі. — Што скажаце?

Пасля справы з халадзільнікам ён адчуваў да Каці бацькоўскую пяшчоту, але скрываў яе пад напукной суровасцю; заўважыўшы стому ў рысах яе твару, ён нахмурыўся больш звычайнага.

— Я прышла... — пачала было яна, але Шчукін перабіў яе.

— Калі ў адпачынак ідзеце? — злосна спытаў ён.

— Сёння, прышла з вамі развітацца.

Шчукін зняў акуляры і, гледзячы на яе сваімі блізарукімі вачыма, паказаў рукой на канапу.

— Прысядзьце на хвілінку.

Яна паслухмяна села.

— І як мяркуеце правесці адпачынак?

— Дадому паеду, — зазьяўшы, паведаміла Каця.

— Гэта рэзонна, — мякка згадзіўся Шчукін. Ён глядзеў на ледзь прыкметныя маршчыні на яе ілбе, на вочы, якія страцілі за гэты год дзіцяча-пяшчотны выраз, і спачувальна спытаў:

— Што, не лёгкі быў гадок?

Друкуем апошні раздзел з аповесці Ніны Навасёлавай «Справа даручаецца вам...»

... Год выдаўся цяжкім для Каці Смаленцавай. Асабліва была складанай, вымушала вялікіх намаганняў і напружання апошняя справа з групавой кражай на халадзільніку. Каця Смаленцава здолела разблытаць гэты клубок — злачынцы атрымаюць, што зарабілі...

Прышоў час заслужанага адпачынку — і Каця, шчаслівая і ўзбуджаная, збіраецца ў дарогу. Уперадзе радасць сустрэчы з бацькамі. Уперадзе велізарнае шчасце — быць заўсёды разам з Паповым...

— Следчым будзе, га? Як па-вашаму?

— Па-мойму, ужо стала.

— Ну-ну, стала, — перасцерагальна запырачыў Шчукін і ўсміхнуўся яшчэ шырэй.

Да цягніка заставалася яшчэ каля чатырох гадзін, але Каця спяшалася дадому: яна вырашыла напісаць, нарэшце, Кірылу пісьмо, якое даўно ўжо непакоіла яе. Пісьмо будзе ласкавым

і пяшчотным, поўным самай клапатлівай увагі. Аб сабе Каця нічога не будзе пісаць — толькі некалькі слоў пра халадзільнік.

У доме пахла кветкамі і здобай. Валя з тварам, прыпудраным мукой, выглянула з кухні.

— Кацярына Аляксандраўна, пірог які ўдалы! — усклікнула яна. — Ніколі так не выходзіла!

Каця прайшла да сябе — і спынілася: на стала ў вялікім слоіку красаваўся букет белых кветак.

— Адкуль гэта?

Валя з'явілася ў дзвярах з ззяючым тварам.

— А гэта дзяўчынка... дзяўчына нейкая. Вам прынесла. Я кажу, яе няма, а яна гаворыць, усё роўна ў ваду трэба, а то завянуць. І яшчэ яна мне дапамагла пірог заправіць. Я кажу, пачакай, а яна гаворыць, пазней зайду.

Каця здзіўлена глядзела на букет.

— Цудоўныя кветкі... Хто б гэта мог быць?

— Такая высокая, тоненькая...

— Не, не разумею.

Яна толькі падрыхтавалася пісаць, калі зноў з'явілася Валя.

— Вось яна!

Гэта была Шура Палякова. У белай прыгожай сукенцы, з мілай сарамлівай усмешкай на вуснах яна здавалася яшчэ больш юнай, чым раней.

— Дык гэта вось хто! — усклікнула Каця. — Праходзь, праходзь, што ж у дзвярах?

— Добры дзень...

Шура прайшла і сарамліва спынілася сярод пакоя.

— Гэта вам Грышка прыслаў, — сказала яна. — Ведаеце — як толькі атэстат атрымаў — набраў гэты букет і пачаў да вас збірацца. І ўсё не мог адважыцца, усё ўздыхаў, — Шура раптам рассмялася, і так заразліва, што засмяяліся і Валя з Кацяй. — Ну, я ўзяла і прынесла. А вось на запіску яго хапіла. Вось, вам прыслаў.

Каця разгарнула запіску.

«Паважаны таварыш следчы! Вядома, тое, чаго я дабіўся, яшчэ мала, але мне ўжо цяпер лягчэй. Школу я скончыў добра, пайду працаваць на завод. Кветкі гэтыя я і сястра вырастцілі спецыяльна для вас. Калі ласка, вазьміце. Г. Палякоў».

Каця ўсміхнулася.

— Я думаю, што ён мог быць і яшчэ цяжэй, калі б не сябры...

Шчукін адкінуўся на спінку крэсла.

— Так... — працягнуў ён летуценна. — Вось на радзіліся б год на трыццаць — сорок пазней — не рызыкавалі б трапіць у такую непрыемную прафесію, як наша. Прыдзе час — і нікому яна не будзе патрэбна.

— За гэта я і люблю яе, што яна набліжае такі час, — сказала Каця.

— І я яе за гэта люблю, — амаль з пяшчотнасцю прызнаўся Шчукін. — Дык, значыць, у адпачынак? Ну, як належыць адпачывайце — заслужылі... А калі вернецца, раскажаце аб справе з халадзільнікам на абласной канферэнцыі следчых.

У дзвярах яго кабінета Каця сутыкнулася з Кіставым.

— Добрая дзяўчына, — усміхнуўшыся ёй услед, сказаў Шчукін.

— Вельмі, — згадзіўся Кістаў.

— Дзякуй вам, — сказала Каця, хаваючы запіску. — Цудоўныя кветкі... — Яна задумалася, адчуваючы, што трэба нешта спытаць. — У камсамоле яго яшчэ не аднавілі?

— Не яшчэ. А што ён зрабіў, каб аднавіць? Рана ж.

Па гэтаму адказу Каця зразумела, што Шура кіруе братам.

— Камандуеш?

Яна нахіліла галаву.

— Так...

— Ну, а па мордзе? — Каця засмяялася. — Памятаеш? Па мордзе дала?

Шура таксама засмяялася.

— Вядома. Тады ж, як з суда прышоў. Нічога, стрывай. Бі, гаворыць, яшчэ, але я не стала — за мной будзе.

Па яе вясёламу настрою Каця бачыла, што ў Паляковых усё ў парадку.

— Я рада, — шчыра прызналася яна. — Вельмі рада, і бачу: Рыгор у надзейных руках.

Шура стала сур'ёзнай.

— Ён цяпер у агульных руках. Усё будзе добра.

Прыход Шуры адцягнуў Кацю ад пісьма. Потым яна доўга не магла сканцэнтравана. Як пачаць? Спачатку яна напісала: «Дарагі мой Кірыл!» — але адразу насцярожылася. Мой! Хіба гэта праўда? Не, ён быў не яе. Каця закрэсліла «мой», напісала проста: «Дарагі Кірыл!» Але і так нешта не падабалася ёй. Яна падумала і напісала: «Добры дзень, дарагі Кірыл!» Так было правільна. Потым вельмі лёгка пайшло пра халадзільнік. Жыва атрымаліся апісанні Пятрэнькі, Віктара Віктаравіча і міліцыянера Піліпенкі; пра галоўнага бухгалтара яна таксама напісала пару слоў — і таксама вышла ўдала.

Каця пісала з такім запалам, што спахапілася толькі на пятай старонцы. Пяць старонак — і ўсё аб халадзільніку! Яна скамячыла пісьмо, але, падумаўшы, разгладзіла пакамечаныя лісты. Хіба Кірылу гэта будзе не цікава? І як не раскажаць яму пра такую, першую для яе, цяжкую справу? Каця вырашыла працягваць апісанне. Потым неяк само сабою перайшла да Папова: «Я ніколі б не адолела гэтую справу, калі б не адзін наш следчы. Ён вельмі спрактыкаваны і добра да мяне адносіцца». «Спрактыкаваны і добра да мяне адносіцца...» Гэта зноў былі не тыя словы. І наогул... Хіба так трэба пісаць пра Папова?!

Яна паклала пяро і доўга сядзела, падпёршы галаву рукамі. Потым узяла асобны лісток і напісала: «У мяне ёсць цудоўны добры сябра! Бачыць яго і гаворыць з ім — сапраўднае шчасце, і я вельмі рада, што ён тут, са мной. Я яго вельмі, вельмі кахаю і стараюся быць такой, каб яму было радасна кахаць мяне».

Гэта напісалася само сабой, і Каця павінна была прачытаць сваё прызнанне некалькі разоў, перш чым зразумела, што ўсё гэта значыла.

На душы стала цёпла і ясна. «Так, я кахаю яго... — усміхаючыся думала яна. — І не магу не кахаць... І хіба можна яго не кахаць!» Ёй здавалася, што ўсе — Сакалова, Вяроўкіна, Іра, Ліда, Валя, нарэшце, усе, хто ведаюць Папова, — павінны любіць яго горача і пяшчотна.

Каця ўстала, пацягнулася і схавала твар у букет Палякова.

Кветкі мякка і абыхава казыталі скуру. Ніколі яшчэ яна не была такая шчаслівая! «Мілыя кветкі...»

З кухні данёсся тоненькі галасок Валі:

«... И ранней порой мелькнет за кормой
Знакомый платок голубой».

«Мілая Валя! Якія ўсе мілыя, дарагія...»

Пачуццё, якое адкрылася з такой яснасцю, было велізарнае і нястрымна рвалася наверх. Каця адчувала неадольную патрэбу раскрыць яго перад кім-небудзь зараз жа, у гэты ж момант. І паколькі бліжэй за ўсіх да яе ў гэты момант была Валя, яна накіравалася да яе на кухню.

Валя са слязьмі на вачах цёрла хрэн.

— Вось моцны! — паскардзілася яна. — Добрыя провады вам будуць.

Яна зірнула на Кацю.

— Якія вы... Якія радасныя, што ад'язджаеце...

Каця, смеючыся, абняла яе худзенькія плечыкі.

— Радасная я?

— Нават ніколі такія не былі. Не, не вернецца вы...

Каця пацалавала яе ў вуха і прашаптала:

— Я таму і радуюся, што вярнуся... Не верыш? Ды кінь ты гэты хрэн!..

І абняла яе яшчэ мацней. Яна не прабавала тлумачыць, што ўсё шчасце яе будучага было тут, у цяперашнім.

На прыз часопіса

Сёлета ўпершыню адбылася жаночая велогонка на 50 кіламетраў на прыз часопіса «Работніца і сялянка». Дзень спаборніцтваў, 18 чэрвеня, выдаўся сонечны, але не сціхаў вецер.

На парадзе выстраіліся 25 мацнейшых веласіпедыстак Беларусі.

Спачатку гоншчыцы ідуць адной зладжанай групай. Але на пятым кіламетры майстар спорту Н. Мацвеева выходзіць уперад і адрываецца ад групы на 30 метраў. Гэты прасвет скарачаюць майстры спорту Пракопчык і Сафрончык.

Вялікую цікавасць спаборніцтвам надае і тое, што ў іх

прымаюць удзел тры гоншчыцы з Літоўскай ССР.

На 15 кіламетры выходзіць уперад гоншчыца пад № 23. Гэта — О. Пракопчык. Яе наганяюць Н. Мацвеева («Буравеснік»), С. Сахорчык, В. Славуца і А. Ліхалап (усе — «Спартак»), Латышава («Дынама»), М. Баршаускайтэ і Ішарайтэ (абедзве з Літоўскай ССР).

Вось ужо воддаль паказаўся транспарант, пастаўлены ў канцы цяжкага шляху. Тэмп гонкі ўзрастае. Усё бліжэй да фінішу. Застаецца 200, потым 100, яшчэ 50, нарэшце толькі 20 метраў... Моцным рыўком выносіцца ўперад О. Пракопчык. Ёй на кола сядваюць Мацвеева і Ліхалап. У гэты момант неасцярожны рух адной з гоншчыц прыводзіць да та-

го, што тры самых моцных веласіпедыстак падаюць.

Першай на фініш прыходзіць віцэблянка В. Сафрончык («Спартак»), другой — В. Славуца («Спартак»), трэцяй — прадстаўніца Літвы М. Баршаускайтэ.

Час Сафрончык — 1 гадзіна 16 мінут 26 секунд — з'яўляецца новым рэспубліканскім дасягненнем.

Сем гоншчыц выканалі нарматыў майстра спорту. Астатнія — нарматыў першага разраду.

Галоўны суддзя спаборніцтваў уручае пераможцам каштоўныя падарункі і жадае высокіх спартыўных вынікаў на II Спартакіядзе народаў СССР.

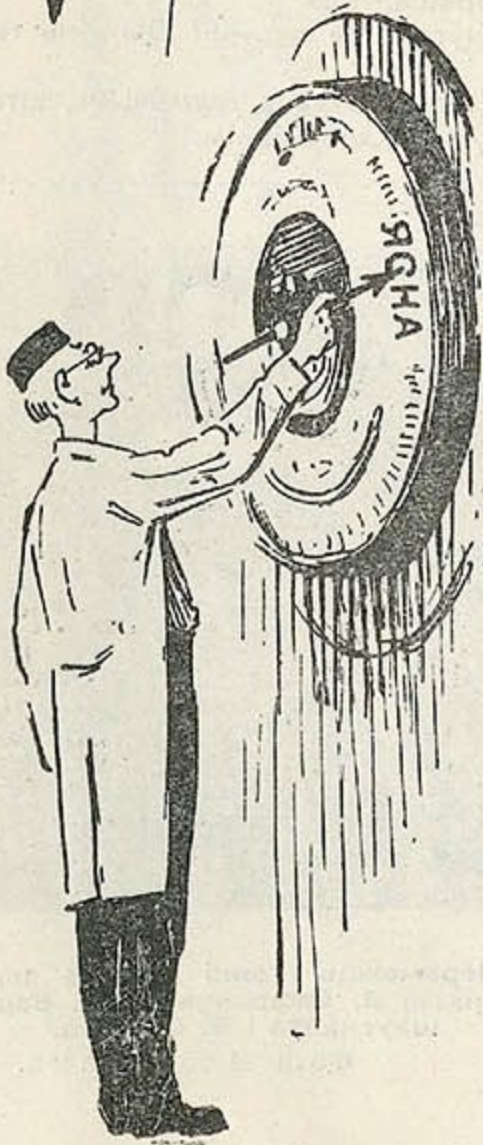
З. БАЛЬШАКОВА,
заслужаны майстар
спорту СССР.

Пераможцы гонкі (злева направа) В. Сафрончык, М. Баршаускайтэ і В. Славуца.
Фота М. Зісмана.

*Ці можна
выклікаць
дождж?*

ЦІ МОЖА чалавек выклікаць дождж у патрэбны час і ў належным месцы? На такое пытанне, бадай, большасць нашых чытачак адкажа, што не, вядома ж нельга! Такі адказ быў бы памылковы, таму што вучоныя ўжо зрабілі першыя крокі ў кіраванні надвор'ем; і ў той жа час такі адказ быў бы натуральны, бо цікавейшае пытанне аб кіраванні надвор'ем, нажаль, мала асвятлялася ў друку.

Вось аб гэтых работах вучоных мы і хочам раскажаць.

Шкоднасць засухі відавочная. Немалыя страты сельскай гаспадарцы прыносяць і град. Тысячы год чалавек цягнеў ад іх, аднак, не толькі не здолеў кіраваць надвор'ем, але нават прадбачыць яго.

Спробы ўздзейнічаць на надвор'е пачаліся ў глыбокай старажытнасці. Карэнныя жыхары Аўстраліі, напрыклад, заўважылі, што кулікі крычаць перад дажджом. Назіранне, безумоўна, правільнае. Але вывад з яго аўстралійцы зрабілі няправільны: яны вырашылі, што крык куліка не прадказвае, а... выклікае дождж! І вось насельніцтва засушлівых раёнаў, жадаючы выклікаць дождж, пачало пераймаць крык куліка. Дождж, натуральна, ад крыкаў не мог пайсці. Але гэты прыклад паказвае, што чалавек на самых ранніх ступенях свайго развіцця імкнуўся ўздзейнічаць на надвор'е.

Выклікаць дождж у час засухі людзі прабавалі таксама малітвамі. У праваслаўных, акрамя звычайных хрэсныхходаў, звязаных з царкоўнымі святамі, існавалі і «надзвычайныя». Яны наладжваліся, у прыватнасці, на палях, калі трэба было вымаліць у бога дапамогу ад градабіцця або засухі. Мусульмане верылі, што можна выклікаць дождж, паліваючы вадой... магілы «святых». Але нішто не дапамагала: ураджай гінуў, пачынаўся голад.

Мы не можам будаваць сваю гаспадарку, разлічваючы на выпадковасць. У малітвы мы не верым, ды калі б і ве-

рылі, то ад гэтага нічога б не змянілася. Працэсы ў атмасферы развіваюцца па законах прыроды, і колькі б мы ні маліліся, колькі б вады ні лілі на магілы — усё роўна нічога б не дабіліся.

А што гавораць вучоныя? Толькі ў апошнія дзесяцігоддзі вучоным удалося вырашыць пытанне аб «прадказванні надвор'я». Прагнозы надвор'я з кожным годам становяцца ўсё больш і больш дакладнымі.

У Алазанскай даліне Грузіі ўжо некалькі год паспяхова вядуцца доследы па прадукіленню граду.

Надвор'е псуецца, з'яўляюцца магутныя кучавыя воблакі. Калі пройдзе град, вінаграднікам будзе нанесена велізарная страта. Калгаснікі з трывогай пазіраюць на неба. І раптам адбываецца нешта дзіўнае, амаль фантастычнае: над воблакамі пралятае самалёт... і праз некалькі хвілін яны рассяваюцца. Небяспека мінула, ураджай захаваны. Гэта — не казка і не сцэна з навукова-фантастычнага рамана.

Якім жа чынам дасягаецца гэты эфект?

Град утвараецца ў магутных кучавых воблаках, у якіх ніжняя частка бывае цёплай, а верхняя — халоднай. У воблаках гэтых існуюць моцныя ўзыходныя патокі паветра, якія ўзняваюць кроплі вады з ніжняй, цёплай часткі воблака ў верхнюю, халодную. Калі воблака вельмі перахалоджана, то кропельныя вады, дасягнуўшы верхняй часткі воблака, замярзаюць і ператвараюцца ў градзіны, якія выпадаюць на зямлю. Каб не дапусціць утварэння градзін, трэба разбурыць воблака. Для гэтага з самалёта распыляюцца частачкі ёдзістага серабра, вакол якіх пачынаецца хуткі рост кропель. Не дасягнуўшы халоднай часткі воблака і не паспеўшы замярзнуць, гэтыя кроплі выпадаюць дажджом. Воблака разбурана, градабіцце — прадухілена.

Арыгінальны метада распрацаваў інжынер Вяльцаў. Спецыяльна сканструяванай сірэнай ён за дзве хвіліны рассяваў туман у тэрмабаракмеры. У чым сутнасць гэтага метаду? Калі праз цёплы туман праходзіць гукавая хваля, то разам з ваганнямі паветра прыходзяць у рух і найдрабнейшыя кропелькі вільгаці. Сутыкаючыся паміж сабою, яны растуць і выпадаюць у выглядзе дробнага дажджу. Гэта пакуль яшчэ доследы, але мы бачым, што вучоныя распрацоўваюць самыя розныя метады ўздзеяння на надвор'е.

Цікавыя доследы былі праведзены групай савецкіх вучоных на чале з І. І. Гайваронскім. У воблаках — з самалё-

таў — распыляецца цвёрдая вуглекіслата («сухі лёд»). Адзін грам цвёрдай вуглекіслаты дае больш тысячы мільярдаў крышталікаў, якія з'яўляюцца цэнтрамі крышталізацыі. Паколькі тэмпература вуглекіслаты 76°, то яна садзейнічае ўтварэнню мноства крышталаў лёду, якія таксама робяцца цэнтрамі крышталізацыі. У выніку воблакі пачынаюць разбурацца і за некалькі хвілін рассяваюцца. Для рассявання кубічнага кіламетра воблака даволі некалькіх соцен грамаў гэтага рэчыва, цана якому — 1 руб. 20 кап. за кілаграм. Гэтым метадам карыстаюцца ўжо для «раскрыцця» аэрадромаў ад воблакаў.

У той час, калі савецкія вучоныя імкнуцца вырашыць пытанне кіравання надвор'ем у інтарэсах чалавецтва, у капіталістычных краінах знайшліся фанатыкі, якія пачалі прапагандаваць «метэаралагічнай» вайны. Яны выставілі наступны план. Улічваючы вялікае значэнне для нашай краіны заходніх вільготных вятроў, якія дзьмуць з боку Атлантычнага акіяна, яны прапануюць выклікаць (шляхам увядзення ў іх дыму ёдзістага серабра) заўчаснае выпадзенне ападкаў над акіянам. Тады ў краінах Усходняй Еўропы пачнецца страшэнная засуха, за ёю голад, і сацыялістычныя краіны будуць вымушаны капітуляваць перад лагерам імперыялізма. Але гэтым марам не суджана здзейсніцца.

Па-першае, цяпер зрабіць гэта яшчэ практычна немагчыма; па-другое, калі б нават навука і мела ўжо ў сваім распараджэнні сродкі выклікаць засуху над тэрыторыяй праціўніка, то не трэба забываць, што і супраціўны бок, абараняючыся, мог бы нанесці ўдар той жа зброяй...

Як бачым, у навуцы існуюць два светы, два напрамкі. Мы марым рушыць уперад навуку, узяць на новую вышыню гаспадарку, навучыцца кіраваць надвор'ем; імперыялісты ж мараць ўздзейнічаць на надвор'е не ў інтарэсах чалавецтва, а для знішчэння дзесяткаў і соцен мільёнаў людзей, каб выратаваць свой гінуучы лад.

Магутны ўзлёт навукі даў чалавеку магчымасць уздзейнічаць на працэсы ў атмасферы. Першыя крокі ўжо зроблены.

І недалёка той час, калі чалавек атрымае магчымасць самастойна выклікаць дождж, прадухіляць град або грозныя гразевыя патокі з гор. Здзейсніцца тысячагадовая мара чалавецтва: людзі будуць кіраваць надвор'ем у сваіх інтарэсах.

**М. ВЕСТЫЦКІ,
І. ШЫШКІН,**
лектары Маскоўскага
планетарыя, правадзейныя
члены Геаграфічнага
таварыства СССР.

МАМА, ПАЧЫТАЙ!

Грыцько БОЙКА

ПЕЎНІК ВОЧЫ ЗАКРЫВАЕ

— Ой, чамусьці, як спявае,
Пеўнік вочы закрывае.

— Пеўнік вочы закрывае,
Бо напамяць ноты знае.

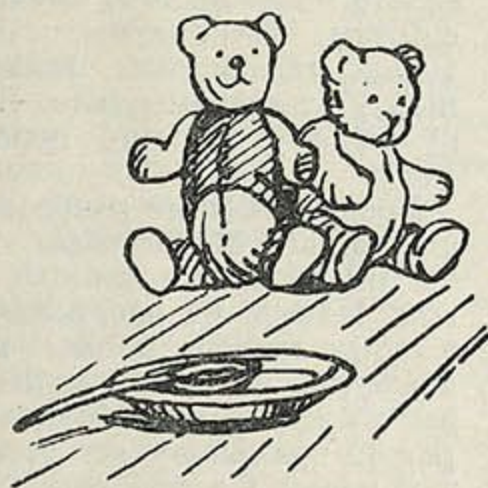

Мал. В. Паповай

СЛОН

У слана нага баліць:
Слон на трох нагах стаіць.
У слана камар гасціў —
На нагу яму ступіў.

БАБУСЯ І УНУК

Бабуся ўнуку байкі баіць,
А ўнук ніяк не засынае.
Не мала песень праспявала,
Пераказала ўсё, што знала.
— Мой любы ўнучак, засынай,
Заплюшчы вочкі, баю-бай...
І раптам ціха ў спальні стала:
Відаць, ужо закалыхала.
Але тут зноў пачуўся голас,
Ды толькі штосьці вельмі кволы.
Пайду, рашыў я, падзіўлюся,
Што стала з голасам бабусі.
Прышоў, гляджу, — браткі мае,
Бабуся спіць, а ўнук пяе.

Пераклаў з украінскай мовы
Андрэй АЛЕКСАНДРОВІЧ

Аўгіння СІДАРОВІЧ

ПАСАЖЫР

Вышаў певень на дарогу
Ды стаіць, падняўшы ногу,
Аглядае каляіну
І чакае ён машыну.

Раптам «МАЗ» з-за павароту! —
Певень кінуўся да плоту,
Кукарэкнуў ці то з гора,
Ці то лаючы шафёра...

Слепаваты той, напэўна,
Што не ўзяў пад'ехаць пеўня.

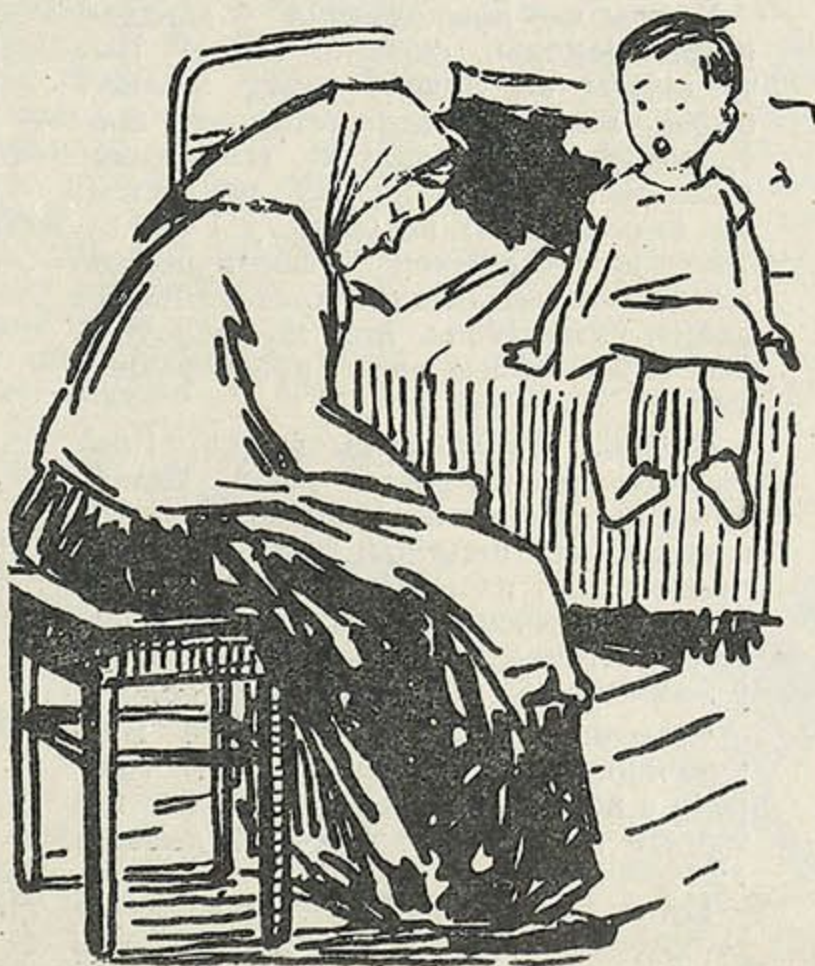
МЕДЗВЕДЗЯНЯТЫ

Медзведзянятак я прынесла,
Усадзіла іх на крэслы.
Лыжкі, сподачкі дастала,
Частаваць іх мёдам стала.

Не ядуць медзведзяняты,
Хоць і мёд салодкі надта.
Мёду смачнага ахвота,
Ды адкрыць не могуць рота.

ЧАМУ ПЯТРОК ПАДРАПАНЫ

— Чаго ты так падрапаны? —
Алег Пятра спытаў.
Пятрок яму адказвае:
— Ды я ж ката купаў.
— А я вось не падрапаны,
Хоць то ж купаў свайго.
— Эге... ты не выкручваў
І не сушыў яго.

ГАСПАДЫНЯ

Таня ўстане рана, рана.
Бачыць, у хаце не прыбрана.
Свой засцэле яна ложак —
Вось і маме дапаможа.
Прынясе вады вядзерка,
Перамые ўсе талеркі.
Мама Тані чай гатуе —
Таня плацце ёй прасуе.

ПЕРАД гаспадыняй кожны дзень устае пытанне: як нала-дзіць сваю працу так, каб на прыбіранне жылля не траціць шмат часу?

Гэта вы зможаце зрабіць лёгка і хутка, калі прыцягнеце да пасільнай дапамогі ўсіх членаў сям'і, у тым ліку і дзяцей.

Пачынайце з праветрывання памяшкання. У залежнасці ад пары года адчыняйце акно або фортакчу, каб насыціць паветра кіслародам. Пасцельныя прылады, вытрасшы, раскладзіце бліжэй да адкрытага акна. Калі пасцель недалёка ад акна, раскрыйце яе на некаторы час. Засцяліўшы пасцель, прыбярэйце раскіданыя па пакоі рэчы.

Прыступайце да падмывання. Дашчаную нефарбаваную падлогу падмывайце крыху вільготнай шчоткай або веникам. Фарбаваную падлогу або лінолеум працірайце вільготным шматком, наматаным на шчотку. Паркет працірайце суконкай або трыка-тажным шматком.

Затым пачынайце выціраць пыл. Пратрыце вільготным шматком пад-коннікі, радыятары, простую непалі-раваную мэблю. Сухім шматком са-трыце пыл з паліраванай мэблі, фігу-рак і статуэтак. Вытрасіце абрус і сурвэткі. Расстаўце па месцах ссу-нутыя ў час прыбірання прадметы.

Раз у тыдзень больш грунтоўна прыбярэйце кватэру. Старанна правет-рыце памяшканне. Вытрасіце пасцель-ныя рэчы (па магчымасці на дварэ). Пучком пер'я або трыкатажным шма-тком, накручаным на палку, сатрыце пыл з абажура і ў кутках пакоя. Пра-трыце мэблю. Канапу, насценны ды-ван або габелен пратрыце злёгку вільготнай губкай. Калі ў доме ёсць пыласос, то, мяняючы насадкі, пачы-сціце ім большасць прадметаў, якія стаяць у пакоі, асабліва мяккую мэ-блю, дываны і палавікі. Аконныя рамы і дзверы прамыйце цёплай вадой з на-шатырным спіртам (1 чайную лыжку на 1 літр вады); пасля мыцця абавяз-кова пратрыце іх насуха чыстым бе-лым шматком — інакш з'явіцца жоў-тыя плямы. Аконныя шыбы і люстэр-ка прагрыце вільготным шматком

і насуха вытрыце мятай газетнай па-перай. Цёплым мыльным растворам вымыйце батарэі цэнтральнага ацяп-лення. І толькі пасля пачынайце мыць падлогу.

Дашчаную нефарбаваную падлогу мыйце жорсткай шчоткай або анучай з мешкавіны. Можна працерці падло-гу сумессю з 3 частак пяску і 1 часткі свежага шапнай вапны і змыць яе ва-дой. Калі такой сумесі няма, мыйце падлогу гаспадарчым мылам з содай. Дашчаную сухую і чыстую падлогу можна пакрыць каляровай масцікай для паркету з дапамогаю шчоткі. Калі паверхня падлогі набудзе раўнамерны колер, натрыце яе тонкім слоём воску і адпаліруйце палацёрнай шчоткай.

Фарбаваная падлога больш гігіеніч-ная, яе лёгка мыць і праціраць. Мыць трэба цёплай вадой, дадаючы 1—2 сталовыя лыжкі нашатырнага спір-ту на 1 ведро вады. Розныя плямы на фарбаванай падлозе лёгка адмы-ваюцца шкпінарам.

Паркетную падлогу працірайце змо-чаным у гарачай вадзе і добра выціс-нутым шматком. Тлушчавыя плямы выводзіце шкпінарам. Калі падлога прасохне, натрыце яе тонкім слоём воску і адпаліруйце суконкай.

Кожны месяц або раз у два месяцы робіцца генеральнае прыбіранне жыл-ля. Два разы ў год яно сумяшчаецца з сезонным (вясной і ўвосень), а часам прыстасоўваецца да якога-небудзь перадсвяточнага дня.

У гэты час прыводзяцца ў парадак шафы, камоды, скрынкі сталоў. Вы-чысціўшы ад лішніх рэчаў камоду, буфет, шафу, сервант, старанна пра-трыце іх сценкі і палічкі вільготным шматком, а потым яшчэ раз сухім. Не зачыняйце іх на працягу 1—2 га-дзін пры адчыненай фортакчы або акне. Верхняе адзенне праветрыце на дварэ, развесіўшы яго на вяроўцы. Вялізну і іншыя рэчы праветрыце ў пакоі.

Вясной старанна вычысціце і вы-трасіце зімовыя рэчы, перш чым іх павесіць на плечыкі і зашыць у чахлы з паперы або шчытнай тканіны. Добра праветрыце, пачысціце і высушыце дробныя шарсцяныя рэчы, перасыпце іх нафталінам (у пакеціках), зашыўце ў мяшчэчкі або пакладзіце ў каробкі.

Старанна выбіце і вычысціце мя-кую мэблю і пасцельныя рэчы. Зды-міце з вокнаў і вымыйце фіранкі, вы-трасіце і пачысціце шчоткай дываны і палавікі.

Столь і сцены ачысціце ад пылу на-матаным на шчотку чыстым мяккім белым шматком.

Сцены, пафарбаваныя маслянай фарбай, пра-трыце шматком або губ-кай, змочанай у слабым мыльным растворе. Каб на сцяне не атрымаліся брудныя палосы, пра-водзіце шматком зверху ўніз, затым прамыйце сцены чыстай вадой і пратрыце насуха.

Пашкоджаныя месцы на-ват у выціўлых шпалерах лёгка аднавіць. Адарвіце запасны кавалак шпале-раў і трымайце яго на сонцы, пакуль ён не на-будзе патрэбнае адценне.

Падагнаўшы малюнак, наклейте ада-рваны кавалак (а не выразаны наж-ніцамі) на пашкоджанае месца. Пля-мы са шпалераў сцірайце гумкай або мякішам белага хлеба.

Батарэі цэнтральнага ацяплення, дзверы, аконныя рамы мыйце, як і ў часе штотыднёвага прыбірання. Акон-ныя шыбы мыйце цёплай вадой з на-шатырным спіртам пасля таго, як вы-мыты рамы. Матавае шкло пратрыце моцна падагрэтым растворам воцату. Люстэрка мыйце вадой, дадаўшы ў яе крыху гарэлкі. Старайцеся, каб віль-гаць не трапіла на другі бок люстэр-ка, інакш яно пацямнее.

У карціне пратрыце толькі раму і шкло. Адкрытыя масляныя карціны нельга мыць мылам, чысціць бензінам, спіртамі, шкпінарам. Пратрыце іх толькі палатняным шматком, змоча-ным у ільняным масле. Белую масля-ную фарбу чысціце перакісам вада-роду.

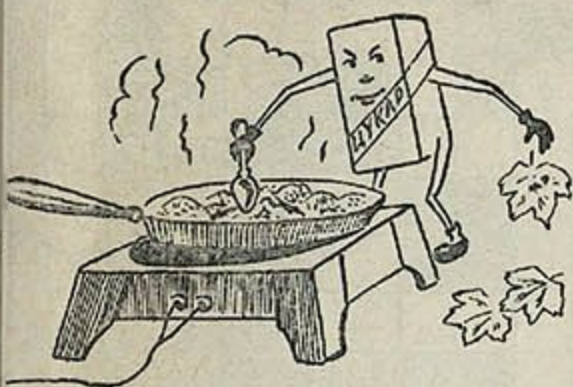
Бронзу чысціце разрэзанай папалам дыбулінай. Металічныя рэчы пасля чысткі пратрыце мяккім сухім шма-тком. Плямы на папярковых абажурах чысціце гумкай, плямы на шаўковых абажурах — бензінам. Калі ж шаўко-вы абажур вельмі брудны, то асця-рожна прамыйце яго губкай з мыль-най пенай і асцярожна пратрыце той жа губкай, змочанай у чыстай вадзе. Пасля хутка высушыце яго на сон-цы, скразняку або вентылятатарам, інакш драцяны каркас заіржаве.

Калі на фарбаванай падлозе ўт-варыліся трэшчыны, шчыліны або дра-піны, зашпаклюйце іх сумессю са ста-лярнага клею, апілак і гіпсу. Калі шпаклёўка падсохне, зачысціце яе наждачнай скуркай і пафарбуйце пад колер падлогі.

(З часопіса «Семья и школа»).

В а р э н н е

У хатніх умовах варэнне гатуюць у каструлях або ў тазі з медзі, алюмінію, латуні або нержавеючай сталі. Пры карыстанні меднымі або латуннымі тазамі трэба сачыць, каб на іх унутры не было зялёнага налёту — атрутных вокіслаў.

Падрыхтаваныя плады або ягады кладуць у таз, заліваюць гарачым цукровым сіропам і вытрымліваюць 3—4 гадзіны для таго, каб яны набраліся цукрам. На 1 кг пладоў трэба прыкладна 1 л сіропу. Моцнасць сіропу розная для розных фруктаў. Часам плады або ягады засыпаюць сухім пескавым цукрам (напрыклад, маліну), пры гэтым яны выдзяляюць сок, які разам з цукрам утварае сіроп. Калі свежыя плады бесперапынна доўга гатаваць, сок з іх даволі хутка пачне пераходзіць у сіроп, плады зморшчацца, стануць сухія і жорстка, а выгляд варэння значна пагоршыцца. Каб гэтага не было, многія фрукты гатуюць у некалькі прыёмаў. Пры гэтым кожны раз сіроп з пакладзенымі ў яго фруктамі даводзяць да кіпення, кіпяцяць некалькі хвілін, а затым здымаюць з агню і пакідаюць на 5—8 гадзін для выстойвання (тэрмін выстойвання можна павялічыць, пакінуўшы плады з сіропам на ноч). У часе выстойвання цукар з сіропу паспее прасякнучы ў плады і не дасць ім зморшчыцца пры далейшых варках. Колькасць паслядоўных варак і выдатак цукру розныя для розных фруктаў. Сіроп гатуюць перад варкай варэння.

Цукар высыпаюць у каструлю з гарачай вадой, перамешваюць, пакуль увесь не растворуцца, даводзяць да кіпення, здымаюць з агню і працэджваюць. Затым адной часткай сіропу заліваюць плады перад першай варкай, а астатні сіроп дадаюць у часе выстаек паміж чарговымі варкамі.

Пры гатаванні на паверхні варэння збіраецца пенка, якую трэба час-ад-часу зды-

маць. Каб атрымаць добрае варэнне, вельмі важна правільна ўстанавіць канец варкі. У хатніх умовах яго можна вызначыць па наступных прыкметах: к канцу варкі пенка збіраецца ў цэнтры таза і не разыходзіцца па краях; плады і ягады не ўсплываюць, а раўнамерна размяркоўваюцца ў сіропе, яны робяцца напалову празрыстымі; кропля сіропу на сподку не расплываецца. Калі ў варэнне, якое кіпіць, апусціць хімічны тэрмометр і ён пакажа тэмпературу $+106,5^{\circ}$, значыць, канцэнтрацыя цукру дасягнула патрэбнай мяжы.

Гатовае варэнне здымаюць з агню, даюць астыць і разліваюць у шклянныя або керамічныя слоікі, стараючыся плады і сіроп размеркаваць раўнамерна. Затым слоікі абвязваюць цэлафанам або пергаментам. Калі ў гаспадарцы ёсць ручная машынка для закрывання кансервавых шклянных слоікаў, а таксама бляшаныя кансервавыя накрыўкі да іх, то варэнне не трэба астуджаць, а гарачым разліць у прамытыя і абвараныя слоікі і закруць накрыўкамі з дапамогай машынікі.

Захоўваць варэнне трэба ў сухім халаднаватым памяшканні, найлепш пры тэмпературы ад $+10^{\circ}$ да $+15^{\circ}$. Пры больш нізкай тэмпературы варэнне можа зацукравацца. Зацукроўваецца найчасцей варэнне з малой кіслотнасцю (з яблык, ігруш, абрыкосаў і інш.). Каб гэтага не было, у такое варэнне рэкамендуецца дадаваць пры варцы лімонную або віннакаменную кіслату (2—3 г на 1 кг пладоў).

Зацукраванае варэнне можна выкласці ў каструлю, нагрэць да кіпення і зноў выліць у чысты слоік. Калі ў часе захоўвання варэнне забрадзіла, г. зн. у ім з'явіліся бурбалачкі газу і пах спірту, значыць, што яно недаварана. У пачатку збрджвання варэнне можна пераварыць, дадаўшы да яго 100—150 г цукру на 1 кг варэння і пракіпяціўшы 5—10 хвілін.

Як правіла, варэнне, якое нават крыху недаварана, але захоўваецца ў герметычна закрытых кансервавых слоіках, не бродзіць.

ВАРЭННЕ З МАЛІНЫ

Лепшыя гатункі садовай маліны для варэння: «навіна Кузьміна», «вусанка», «калгасніца». Ягады перабраць. Калі на ягадах знойдзены дробныя белыя лічынкі малі-

навага жучка, то трэба ягады апусціць на 10—15 хвілін у халодны раствор кухоннай солі (2 г солі на 1 л вады). Лічынкі ўсплываюць, і іх лёгка будзе зняць.

Маліну пакласці ў таз, заліць сіропам (1,5 кг цукру і 0,8 л вады на 1 кг ягад) і пакінуць на 3—4 гадзіны. Затым сіроп з дапамогай сіта або друшляка пераліць і крыху ўварыць яго без ягад. Ва ўвараны сіроп пакласці маліну, таз асцярожна ўстра-сануць, каб ягады апусціліся ў сіроп, і зноў паставіць варыць (пры невялікім кіпенні) да гатоўнасці.

ВАРЭННЕ З АГРЭСТУ

Лепшыя гатункі для варэння: «фінік», «зялёны бутэлечны». Ягады павінны быць злёгку недаспелымі. У буйнага агрэсту трэба дастаць зярняты (з дапамогай шпількі). Ягады трымаць у халоднай вадзе 12—14 гадзін, затым заліць сіропам (1,5 кг цукру і 1 л вады на 1 кг ягад) і паставіць на 5—6 гадзін. Варыць трэба ў 4 прыёмы да гатоўнасці. Спачатку дадаюць $\frac{1}{3}$ сіропу, а астатнюю колькасць — паміж чарговымі варкамі. У канцы варкі для араматы рэкамендуецца дадаць крыху ванілі або ваніліну.

ВАРЭННЕ З ВІШНІ

Лепшыя гатункі: «шубінка», «уладзімірская», «падбельская», «любская». Можна гатаваць з костачкамі або без костачак.

Плады перабраць, прамыць у халоднай вадзе, дастаць костачкі. Вішню высыпаць у таз, перасыпаць пескавым цукрам (1,5 кг на 1 кг пладоў) і вытрымаць 2—3 гадзіны. Гатаваць спачатку на слабым агні, потым пры больш моцным кіпенні, здымаючы 2—3 разы і збіраючы пенку. Пры гатаванні варэння з костачкамі плады накалоць або вытрымаць у гарачай вадзе (90° —

95°) на працягу 1—1,5 хвілін, каб яны хутчэй набраліся сіропам. Затым заліць гарачым сіропам (1,5 кг цукру і 0,8 л вады на 1 кг пладоў), пакінуць на 3—4 гадзіны і гатаваць у 2 прыёмы да гатоўнасці.

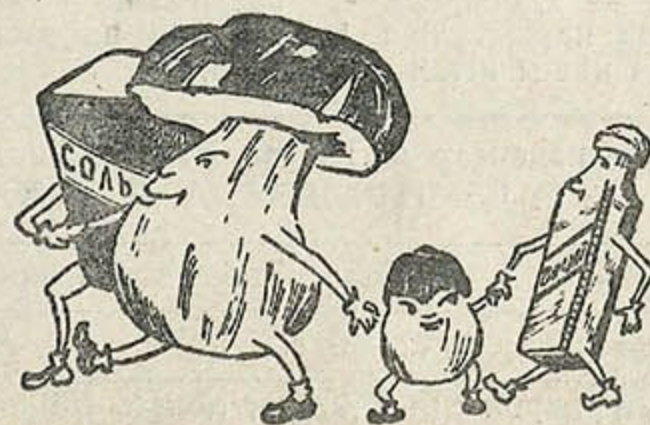
ГРЫБЫ МАРЫНАВАНЫЯ

Для марынавання выкарыстоўваюць маладыя, моцныя, нечарвівыя баравікі, падбаравікі, падасінавікі, маслякі і апенькі. Марынуюць пераважна шапкі грыбоў, у баравікоў можна марынаваць і ножкі, нарэзаўшы іх на кавалкі таўшчынёй не больш 1—2 см.

Падрыхтаваныя і добра прамытыя грыбы адварыць у эмаліраванай каструлі ў слабым растворе воцату з соллю. Кожны від грыбоў трэба гатаваць асобна, бо час гатавання іх розны; пену, якая ўтварылася пры закіпанні, зняць і асцярожна памешваць грыбы. Калі грыбы будуць гатовы (асядуць на дно каструлі), адкінуць іх на рэшата (сіта, друшляк). Астыўшыя грыбы перакласці ў шклянныя або гліняныя (абліўныя) слоікі і заліць марынадам. Падкісленую і падсоленую вадку, у якой адварваліся грыбы, можна выкарыстаць для адварвання 2—3 разы.

Прыгатаванне марынаду. У вадку, калі яна кіпіць, усыпаць соль, цукар, пакласці спецыі і ўсё пракіпяціць. Уліць воцатную эсенцыю або воцат, астудзіць і заліць грыбы. Марынад абавязкова павінен пакрываць грыбы, каб засцерагчы іх ад плесені; зверху наліць слой алею; захоўваць у халодным месцы.

На 1 л вады: 3 чайныя лыжкі воцатнай эсенцыі (80-працэнтнай) або 1 гранёную шклянку 6-працэнтнага воцату (у гэтым выпадку вады ўзяць на 1 шклянку менш), 2 ст. лыжкі цукру, 4 чайныя лыжкі солі, 3 лаўровыя лісткі, 6 гаршын духмянага перцу, 3 шт. гваздзікі і 3 кавалачкі карыцы.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

Калі падсмажаная для соуса мука атрымаецца вельмі цёмнай, то яе трэба развадзіць не вадою, а малаком.

Непрыемны пах ад рыбы на сталовых прыборах можна знішчыць, калі іх як след працерці лімоннай коркай.

Калі вы варыце капусту, дык палажыце ў каструлю скарыначку хлеба. Гэтым вы ліквідуеце моцны пах на вайшай кухні.

Смажаная рыба не развальваецца ў той час, калі мы яе пераварочваем, калі дабавіць у тлушч, на якім яна смажыцца, крыху лімоннага соку.

Пацямнелыя сярэбраныя прыборы кладуць у алюмініевую каструлю і заліваюць іх салёнай вадою, у якой толькі што зварылася бульба. Пасля гэтага яны зноў становяцца як новыя.

Старыя патэфонныя пластынкі трэба злёгка змазаць рафінаваным алеем. Яны зноў пачнуць іграць чыста і без шуму.

Прасцей за ўсё можна знішчыць шашалю (жука-тачылышчыка) нашатырным спіртам або шкіднікам, які трэба ўпырснуць у дзірачкі ў дрэве.

Калі вы не ўсцерагліся і сонца спаліла вам твар, то да пачырванеўшай скуры трэба прыкладваць кавалчкі агурка або намочваць яго з дапамогай ваткі халодным параным малаком ці густою заваркаю чаю.

Нельга вытрасаць падушкі і сшыць іх на сонцы, таму што пад дзеяннем сонечных прамянёў, а таксама ад удараў тонкія стрыжні пер'я, якія надаюць падушцы пышнасць, ламаюцца, а чахол радзее і праз яго вылятае пух. Праветрываць падушкі ў ценю і, злёгка ўстрасаючы, чысціце шчоткай.

ЯК ЗНІШЧАЦЬ МУХ

Простым сродкам для знішчэння мух — хлопаўкай — вельмі ўмела карысталіся і карыстаюцца нашы кітайскія

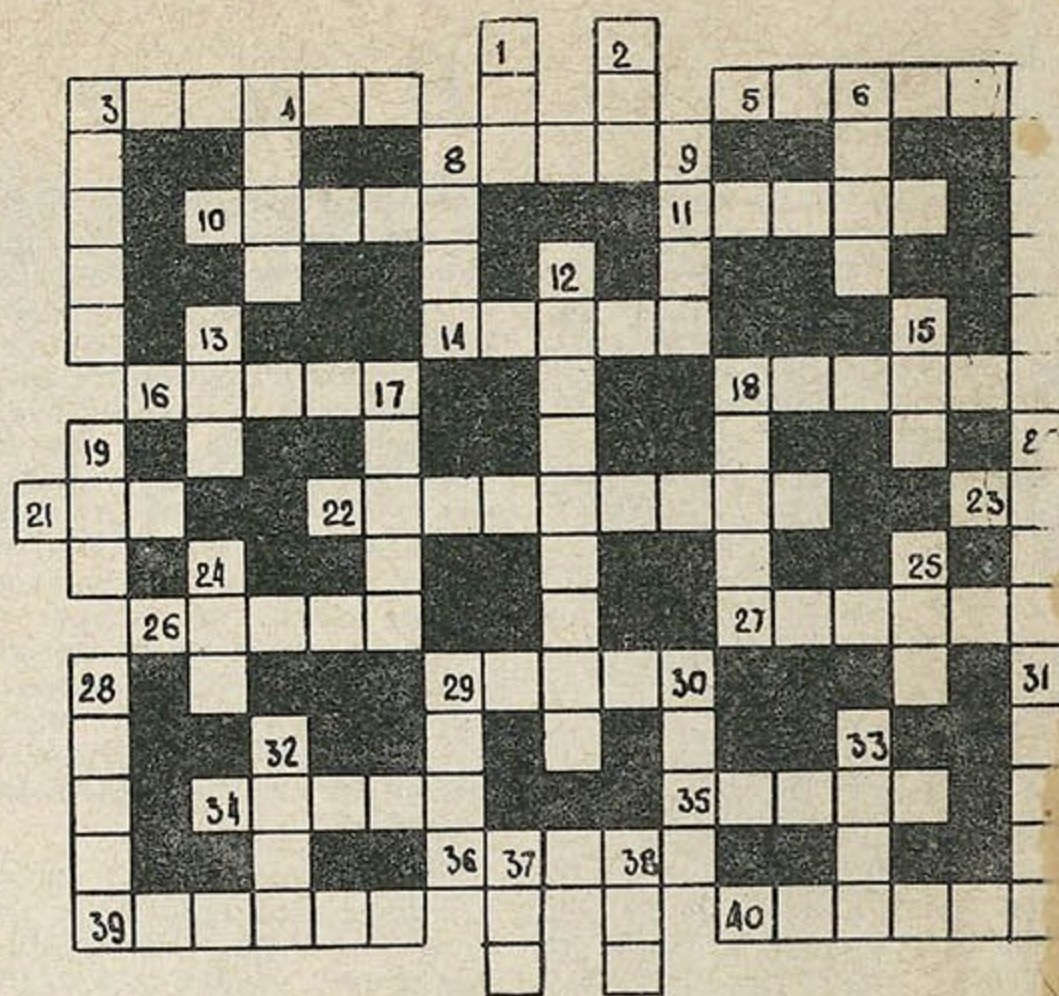
сябры. Зрэшты, не толькі хлопаўкамі, але і ўсімі магчымымі сродкамі: вокны і фортакі дамоў у гарадах засетчаны металічнымі сеткамі, а ў вёсках сеткамі, зробленымі з рысавай саломкі. Ад мух закрыты смяццёвыя скрынкі і прыбіральні, а зямля каля прыбіральных і іншых месц магчымага іх выпладу перакопваецца. Такім чынам знішчаюцца лічынкі. Часам замест перакопвання заражаныя лічынкі ўчасткі старанна ўтрамбоўваюцца.

Бачкі, ведры, скрыні і іншыя смеццязборнікі трэба правільна эксплуатаваць. Смяццёвыя скрыні і бачкі ўстанаўліваюцца на асфальтаванай або з цвёрдым грунтам 10-метровай пляцоўцы. Прыбіральні, смеццязборнікі, пляцоўкі неабходна сістэматычна дэзінфікаваць.

Чыстата ў доме, на дварэ, у бліжэйшым акружэнні жылля — важнейшыя ўмовы поспеху ў барацьбе з мухамі.

Ліпкая папера прадаецца ў аптэках. Яе можна зрабіць і самому. 100 грамаў каніфолі раствараюць на лёгкім агні ў 200 грамах касторкі. Атрыманы клей намазваюць на ліст пергаментнай паперы, звернуўшы наклеіваюць такі ж чысты ліст. Перад ужываннем лісты аддзіраюць адзін ад аднаго і кладуць у месца, дзе шмат мух. Выкарыстаныя лісткі спальваюць. Куды большую «прыцягальную» сілу маюць рознага тыпу шклянныя і металічныя мухалоўкі.

Добра дзейнічаюць хімічныя рэчывы, але, нажал, некаторыя з іх атрутныя і для чалавека, і таму патрабуюць асаблівай увагі. Трэба ўважліва сачыць, каб яны не трапілі ў ежу, каб дзеці не запэцкалі рук парашком або выпадкова не выпілі так званы мухамор: вяду, налітую ў сподачак з лістом паперы, прамочанай растварам мыш'яковага натрыю. Нядрэнна дзейнічаюць і пырока вядомыя сродкі: 10-працэнтны дуст (парашок) ДДТ і гексахлоран — парашком пасыпаюць рэчы і паверхні, на якія найчасцей садзіцца мухі.

КРАСВОРД

Склала В. ТАЛСТОВА

Па гарызанталі: 3. Дзяржава ў Цэнтральнай Амерыцы. 5. Будаўнічы матэрыял. 8. Магазін. 10. Рака ў Афрыцы. 11. Вялікі літаратурны твор. 14. Пладовае дрэва. 16. Пярэдняя частка сцэны. 18. Падстава. 21. Вадаварот. 22. Смычковы інструмент. 23. Раствор смалы ў спірце. 26. Задняя частка судна. 27. Імя героя з рамана Войніч «Авадзень». 29. Шырокая дарога. 34. Пласкагор'е ў Азіі. 35. Служачы флоту. 36. Лінія, якая вызначае напрамак. 39. Празрыстая тканіна. 40. Апытальны ліст.

Па вертыкалі: 1. Малочны прадукт. 2. Горад у Італіі. 3. Вялікі будынак. 4. Частка свету. 6. Найдрабнейшая частка рэчыва. 7. Трапічная расліна. 8. Бег па няроўнай мясцовасці. 9. Архітэктурнае збудаванне. 12. Письменнік. 13. Паліва. 15. Шахматны тэрмін. 17. Імклівы напад. 18. Літаратурны жанр. 19. Марская жывёліна. 20. Прыток Віслы. 24. Самы нізкі голас. 25. Горны казёл. 28. Рэзультат. 29. Кулінарны выраб. 30. Асноўны музычны матыў. 31. Статак. 32. Беларускі дзіцячы пісьменнік. 33. Вялікі сад з дэкаратыўных дрэў. 37. Вугальны басейн у Еўропе. 38. Рыба.

АДКАЗЫ НА ГАЛАВАЛОМКУ, ЗМЕШЧАНУЮ У № 5

Ча йнворд (вялікі круг): 1. Артур. 2. Рыска. 3. «Амок». 4. Кераміка. 5. Апокрыф. 6. Флабер. 7. Рант. 8. «ТВТ». 9. Тувім. 10. Макал. 11. Раса. 12. Афіша. 13. Атос. 14. Стол. 15. Ларыса.

Красворд. Па вертыкалі: 16. Сорак. 17. Робат. 18. Шашкі. 19. Нерыс. 20. Парсек. 21. Баркас. 24. «Муму». 25. Цэнзура. 27. Летаніс. 28. Сасна. 29. Капот. 35. Артыст. 36. Поле. 37. Салака. 40. Лінза. 41. Кобра. 43. Наган. 44. Сібір. Па гарызанталі: 18. Шарабан. 22. Маршак. 23. Тормаз. 25. Ціскі. 26. Сокал. 28. Самок. 30. Фінік. 31. Сетка. 32. Каса. 33. Упіт. 34. Скура. 37. Сіпаі. 38. Апорт. 39. Аўтол. 41. Колас. 42. Ясенін. 44. Сабака. 45. Алгебра.

Крыптаграма (малы круг): I. Меліна. II. Цынк. III. Бадан. IV. «Слава».

Тэкст крыптаграмы: «Максім Танк. «След бліскавіцы».

На першай старонцы вокладкі: птушніца Таісія Вайцук з налгаса імя Тэльмана Заслаўскага раёна.

Каляровае фота А. Дзітлава.

На чацвёртай старонцы вокладкі: летні вечар.

Фотаэцюд В. Бараноўскага.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 01812

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

Издание ЦК КП Белоруссии

Падпісана да друку 6/VII-59 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 103. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 руб. 80 кап. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 170 000 экз. Зак. 403.

Моды

Блузка са спадніцай з ціснёнага сатыну — набіўнога і гладкага. Блузка з вытачкамі ад бакавых швоў і цэльнакроенымі рукавамі.

Спадніца прамая, з дзвюма глыбокімі сустрэчнымі складкамі і мяккімі аднабаковымі складачкамі ад таліі. Шырокі пояс завязваецца збоку бантам.

Аўтар Галыта Л. П.

Касцюм з баваўнянага аксаміту ў рубчык: кароткі, прылягаючай формы жакет; прамая, уверсе з мяккімі складачкамі-зашчыпамі, спадніца і блузка формы джэмпера.

Аўтар Карпушына Г. Я.

Сукенка з вісказнай шаўковай тканіны, па таліі адразная, з поясам: ліф з мяккімі складачкамі ад падоўжнага выразу каўняра, аздобленага дзвюма ўтачнымі планкамі. Спадніца прамая.

Аўтар Дзярабіна Р. Н.

Сукенка з баваўнянай набіўной тканіны, спераду і па баках з аздобнымі планкамі, якія прышпільваюцца. Ліф па баках і на спіны падоўжны, з вытачкамі. Перад гладкі. Спадніца па баках і на спіны злёжку сабрана.

Аўтар Дзярабіна Р. Н.

24249

Чуйна спіць ваколле. Поўнач
На зямлю лягла.
Поўня лье з даёнкі поўнай
Малако святла.

Дзесьці драч сяброўку кліча
Аж да хрыпаты.
У зацішшы таямніча
Шэпчуць чараты.

Зажурылася дзяўчына.
Хвалі кажуць ёй:
— Пачакай яшчэ хвіліну —
Прыдзе любы твой...

Р. БАРАДУЛІН.